

Yayın Yönetmeni- Editör
Ali Ramazan Tokalı

Yayın Kurulu
Sebiha Tokalı
Ayşe Nur Sönmez
Aybüke Gürçan
Elif Nur Öztekin
Zeynep Saim Şahin

Grafik Tasarım
Ali Gümüş

Ön Kapak Fotoğrafi
Mustafa Efe

Arka Kapak Fotoğrafi
Ayşe Nur Sönmez

Yayımlanan yazıların
sorumluluğu yazarlara aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı
yapılabilir.

“Yürümenin dışında bütün eylemlerin adı kaçış kaçış kaçıştır.”

İlhami Çiçek

Herkes nerede durduğuna bakmaksızın, daha doğrusu bir yeri dolayısıyla da ufku olup olmadığına aldirmaksızın iri iri laflar ediyor.

Koca koca adamlar “Benim babam senin babanı döver.” samimiyetiyle sahip olduklarının büyüklüğünü yarıştıyor.

Evinin kocaman, şeyhinin büyük, fabrikasının ise daha da büyük olmasını istiyor.

Varlığın, cesamet üzerinden okunduğuna inanıyor. Görünmek, tanınmak arzuluyor.

Yaşadığını, var olduğunu duyumsayamadığı için başkalarının bakışlarındaki onaya muhtaç oluyor.

Kimse küçük işlerden bahsetmiyor.

Küçükler ihmal edildiği için de büyükler ve “büyük anlatılar” imha oluyor.

Genç Düşünce Platformu olarak bizim, öyle büyük büyük iddialarımız yok.

Hatta iddiamız yok!

Zira ideal sahibi olmayı, iddia sahibi olmaktan yeğ tutuyoruz. Yapıp etmelerin bir iddiaya değil bir ideale dayanmasının lüzumuna iman ediyoruz.

Bundan sebep iddiamız yok; ancak niyetimiz var. Yürümeye azmettiğimiz bir yolumuz, yarenlik edecek yoldaşlarımız, erişilecek menzilimiz var.

Yolda olmayı; menzile varmak kadar önemsedığımız için adımlarımızın büyüklüğüne değil ihlasına odaklanıyoruz. Hıza değil, istikamete bakıyoruz. Cesamete değil zarafete ihtimam gösteriyoruz.

Horantamız üç yaşında.

Tedirgin, samimi ve hasbi...

İnanıyoruz ki ehil olanlar satır aralarında yazılanlardan çok daha fazlasını bulacak.

Ali Ramazan Tokalı
GDP Koordinatörü

4

Eşref-i Mahlukat'tan
Homo Economicus'a

8

Yaşlılık ve
Fakirlik

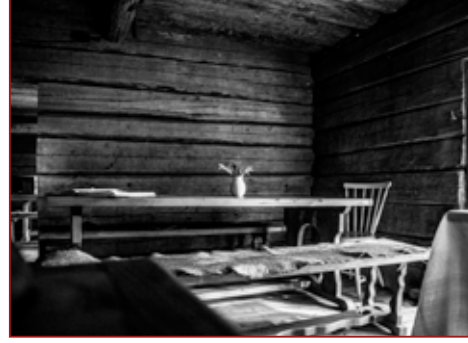
7

Boğazda
Bir Yumrunun Öcü

12

Kopuk

13

Türkülere
İnanamıyorum

15

Düşünmek
Üzerine

19

Hezeyan Beyannamesi

20

Ribat

23

Yönsüz Değişim

25

Karışık Bir
Kafa

27

Yusuf Kaplan ile
Röportaj

35

Kanımda Savrulun Bir Kılıcın İlk
Cinayeti Yahut Susmak

39

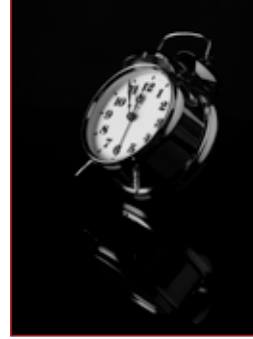
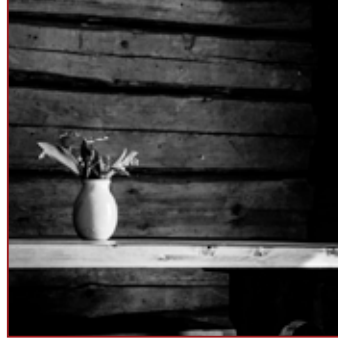
The Giver

41

Değişim Senfonisi

37

Son Umut

44

Hüsn-ü Yusuf

48

Özlem ve Arayış

53

Özgürlük Yazısı

47

Uyusun da Büyümesin

51

Gecenin Üç'ü

57

Ayın Konuklarından Notlar

Esref-i Mahlukat'tan Homo Economicus'a

“Kapitalizm din ile iş hayatını birbirinden ayırdı. Mezarları nasıl şehir dışına taşıtıysa, tanrıları da öylesine iş hayatından uzaklaştırdı.”

Mustafa Özel

Eski İstanbul çok uzaklarda kaldı. Şimdi, surlardan taşan ve hızla büyüyen bir şehrin yeni ilçesi Başakşehir'den; külliyesiyle, çarşılarıyla, arnavut kaldırımı döşeli mütevazı sokaklarıyla o özlediğimiz İstanbul'a bakıyorum. Bütün bu söylediklerim nostaljik bir iç geçirme değil, bir anlama çabası. Aynı inancın iki farklı zamandaki tezahürünü okumaya çalışıyorum. Değişen yalnızca İstanbul'un si-

lüeti değil, önce o silüeti oluşturan ve koruyan ruh yitirildi. Avlusu cömertçe dışarı açılan evlerden güvenli sitelere kapanışımızın tarihi, inancın hayatlarımızdaki değişimine ışık tutuyor. Tanzimatla başlatabileceğimiz bir süreçte zihniyetimiz yeniden şekillendikçe bize ait pek çok kavram da mahiyet değiştirdi. Biz artık eski biz olmadığımız için, kelimelerin mefhumu da değişti. Doğrusu birbirini besleyen bir süreç olarak, nesil ilerledikçe de yeni kavramlar; asli olana yani mefhumu yabancı çocuklar yetiştirdi. Dedelerin torunlarıyla aynı dili konuşamıyor oluşunun sebebinin burada aramak gerek belki de.

Şüphesiz, bu kavramsal kırılmaların en büyüğünü iktisadi düzen üzerinden maddiyatla olan ilişkimizde yaşadık. Genel çerçevede maddiyat, özelde ise para ile doğru bir ilişki kuramayışımızı Müslümanlar olarak yalnız bizlerin problemi sayarsak hata etmiş oluruz. Maddiyat sahibi olmakla

kıymet bulunan modern dünyada yaşayan herkes bu probleme bir çözüm getirmek borcundadır. Öte yandan şunu da hatırlamalıyız her devir kendi sınav kağıdıyla önümüze çıkıyor; sorulara sövmek bahanelere sığınmaktır. Bu açıdan parayla imtihanımızı, İslam'ın kapsayıcı bakışıyla fitratta karşılığı olan bir sorun olarak kabul etmeliyiz. Değişen dünyada değerlerimiz bizi neden tutamıyor bunun üzerine kafa yormalız.

Mustafa Özel, parayla münasebetimizi salt iktisadi bir gerçeklik olarak ele almıyor. Meselenin toplumsal ve felsefi yönlerini de hesaba katıyor. Türkiyeli müslümanların hâli hazırdaki siyasi durumunu, hem getirdiği çok yönlü bakışla hem de edebiyatla bağını sıkı tutan diliyle doğru ve yalın bir şekilde anlatıyor. Biz de bu yazıda GDP mezunlar kademesinin yazar temelli makale okumalarının bir meyvesi olarak Mustafa Özel hocamızdan istifadeyle hâl-i pür-melâlimizi anlamaya çalışacağız.

Olmak Ya da Sahip Olmak İşte Bütün Mesele

İnsan bu dünyada kendi cevabını arayan bir sorudur. Diyebiliriz ki insan ancak bu soruya verdiği cevap üzerinden yaratıcıyla bir ilişki kurar. Yine bu cevap diğer mahlukatla ilişkisini tezyin eder. Yaşadığımız dünyanın kapitalist ruhunu anlamaya “kendilik algımız” üzerinden başlamalıyız. İnsana değer katan nedir? Mustafa Özel, varlığın vakur ve kutsal olduğu bilincinin yerini, “işlev” fikrine bıraktığını söylüyor. Senin değerini yaptığın iş kadardır! Mevcut düzen kendini ancak üretim-tüketim zincirinde bir yere oturtabilenleri adam yerine koyuyor. Tek başına huzurevi gerçeği bile bu savı destekler cinsten. Artık topluma bir getirisi olmadığı için yük olarak görülen yaşlı, vitrinlerden depoya kaldırılan eski bir ürün gibi hayattan izole ediliyor. Böyle bir dünyada adamlık, Nihayet dergisinin zülf-i yâre dokunan örneğiyle söylersek, masaya çıkarılan cüzdân ve araba anahtarının pahası kadar. “Bizim muhit”e bakınca, dinin en müşahhas göstergelerinden tesettürün

İnsan bu dünyada kendi cevabını arayan bir sorudur. Diyebiliriz ki insan ancak bu soruya verdiği cevap üzerinden yaratıcıyla bir ilişki kurar.

dahi markanın arkasında kaldığını görüyoruz. Rüzgârda salınan eşarplar üzerinde yazan logonun temsil ettiği şirketin bir bayrağı gibi. Bu uğurda ödenen para da kalite için değil; “bir locaya yükselmenin bedeli”... Yeniden, dünyadaki biricik yerimizi hatırlamalı ve bütün makamların eşrefi mahlukat payesinin yanında alçak olduğunu görebilmeliyiz.

Bizim Burjuvamız Sizinkini Döver!

Maganda kurşununu hepimiz biliriz, kimi zaman düğün konvoyunu merak edip balkona koşan bir yavrucağın acı haberiyle gündemimize girer kimi zaman kana bulanmış bir asker uğurlamasıyla. Maganda kurşununun bu hayati önemi, hedef gözetmeyle yakından ilgilidir. Zira atılan kurşun dahi olsa, bir amaca matuf olduktan sonra doğru nişanı vur-

ması muhtemeldir. Bu örnekten şuraya gelmek istiyorum; bir alet olarak para ve onu kazanmak uğruna sarf edilen çaba bir amaca bağlanmadıkça erdem değildir. Bizatihi çalışmak için çalışmak, en başta müslümanın asli görevinin yerine bir başka şeyi ikame etmesiyle, olması gerekenden bir sapmadır. Parayı putlaştırmanın belki de ilk adımı bu ilkesiz tavidir, diyebiliriz. Yine anlıyoruz ki dürup neyi niçin yaptığımızı kendimize sık sık sormalıyız.

Türkiyeli müslümanlar olarak son yıllarımız bizatihi zengin olmakla sorunlarımızı çözemediğimiz de bir tecrübesi oldu. Paramız daha çok olduğunda artık horlanmayacağımıza inanıyorduk; fakat bu sefer de samur kürkümüze bakıp bizi buyur eden öteki dünyaya entegre olduk. Cebimizin doluluğu ideallerimizi unutturdu. Yüksek mevkilere bakıp iç geçirirdik: “Keşke bizden birileri falanca makama gelebilse...” diye. Sonradan gördük ki o makama gelenler artık bizden biri olarak kalmıyor. Bu açıdan, paradan evvel ideallerimize yaslanarak ayağa kalkabileceğimizi bir kez daha hatırlamalıyız. İktisadi, ilimden ayrı düşünmemek gerekiyor. Alete sahip olmak kadar onu nasıl kullanacağını bilmek de önemli.

Mustafa Özel: “Mesele bizim burjuvaların onların burjuvalarının yerini alması değil, bu gayrı insani sisteme karşı ne tür alternatifler geliştirebileceğimizdir.” diyor. Bu kutlu savaşı iki cepheden verebiliriz. İlki, küçük dünyamızı evimize sinen tüketim ruhundan kurtarmak. Ho-

camızın tabiriyle söyleyelim “icat edilmiş bir kıtlığın” içinde yaşadığımızın farkına varmalıyız. İsrâf kavramını hatırlamalı, bu çizgiyi maddiyatı sarf etmedeki edebimiz olarak görmeliyiz. “Kıskançlığın kurumsallaştığı” bir düzende, İslam’ın kalbinden filizlenen “mü’min kardeşini gözetmek” düsturunu yaşatmalıyız. Zenginliği, ancak şükürü eda edilecek bir nimet olarak taşıyabileceğimizi unutmamalıyız. İkinci cephemiz ise egemen olana boyun eğmeyip, temiz bir piyasa arayışına girmek. Müslümanlar olarak, faiz gibi gayri islami formlara uymak yerine; kendi oluşumlarımızla piyasayı gerçek bir serbest pazarın oluşumuna zorlayabiliriz. Şartlara teslim olmamalıyız.

Son söz yerine Sezai Karakoç’a kulak verelim. Karakoç, Müslümanlığımızı bir “varoluş borcu” haline getirmemiz gerektiğini söylüyordu. Öyle bir İslam inancına sahip olmalıydık ki imanımız bütün eylemlerimizden bir nabız gibi sürekli hissedilebilmeliydi. Eylemin inançtan koparılmasını cesetten ruhun ayrılması gibi görmeliydik. İnanç pratiğimiz kilise ritüeli gibi haftanın bir gününe hasredilemezdi. İslam hayatın içinde nefes alan bir dindi ve bunu sağlamak da biz müslümanların borcuymuştu. Müslümanlığımızı girdiğimiz her mecrada yaşatabilmemiz duasıyla...

*Bu yazıda Mustafa Özel’in “Birey, Burjuva ve Zengin” ile “Medeniyet ve Modernlik” kitaplarından ve Anlayış Dergisinde yayınlanan muhtelif yazılarından faydalanılmıştır. ■

ŞİİR

Boğazda bir yumrunun öcü

■ MELİKŞAH ERTUĞRUL ÇAY
MEZUNLAR KADEMESİ

Açık yaradan sızar kan gibi yaşamının kavli
göğsüme çaldığım bıçağın,
tan yerine ilişip öylece duran- duruldukça bulanana güneşin kavli
vur boynuma indir süngünü
afallat bir an önce
doğur beni samanlıkta kimseler görmeden
hani olur da yeltenir
gider konuşur söylerim derimin artık pul pul elime geldiği şu saatlerde.

Oluk oluk bacalar/ Dilim yâri heceler
öyle duman olup tütmekmiş bacaymış ne menem şeymiş filan
edesim gelmiyor ya cümle alem biliyor
Kan sığıyor yüzüme topraktan benim
sizin sığramıyor mu.
Ne garip şey

Yırtılan bedenimden takvimlere esneyen bir kütle olup
ne boynuma indirdiğim süngü ne bacaların olukluğu
gelip çatıyor tanın bir türlü sökmediği o yere
Bin yılın hilekârları da biliyor ya
asırlarca yıllık irkintisi insanoğlunun yuvalanıyor köşebaşlarına
sonra tarihi bir hınçla tutuşuyor ellerim.
Buna gayrı ne sen
ne toprak
mani olacak değilsiniz

Kenti sıyırıp yükselen sabah
çocukların ve benim çıplaklığımızı aymıyor
güzel günlerden aşktan sevdadan da bahsetmek vardı
Halbuki hepimiz- en kutlumuz bile
Büründükçe kararan
karardıkça kaban bir yazgının nesnesiyiz.
zamanın paramparçalığı altında savruk,
tarihin dinmezliği önünde nöbet bekleriz.
Oysa yapraklar
bir ses umarken ansızın dökülürler.

Yaşlılık ve Fakirlik

İnsan mani olmaya mahkûm. Aşkına mahkûm çünkü ona mani, insan mani olduğu kadar insan. Kendime mani olamıyordum. Kendime dur diyemiyordum. Sana haykırmak istiyordum her şeyi. Kalkerli bir sokağın ucundaki dükkânında, sana katılmak istiyordum.

Ertesi gün saat bir civarı evden usulca çıktım, dışarı da bir hayli soğukmuş. Geçen seneden kalma kırmızı yün atkımı doladım boğazıma. Sen bazen atkı oluyorsun biliyor musun? Seni bazen atkıya kalbediyorum ve sen olunca kalbetmesi kolay oluyor. Bir taksi çevirdim bizim nalburun bir kaç yüz metre ötesindeki büfenin önünden. Seni bir kere de garson olarak hayal etmişim, bunu itiraf etmeliyim şimdi. Takside konuşmayı severim, ancak şoför asabi bir adamdı ve sürekli sövmek üzere olan bir taraftar gibi giyinmişti. Pek konuşmadım. Zaten sokakta siyaset konuşmayı pek sevmiyorum, bir şeyleri iyi bildiğim için insanlarla anlaşamıyorum, halbuki kandırılmaya çok hazır bir suçlunun gözleriydi gözlerim. Ve fakat anlaşamıyorum, çünkü

Romantizm bana ters gelirdi. Hatta gelmezdi bana romantizm. O, ütopyadan da çok insanların kendilerini kandırış biçimleri olarak uydurdıkları demeyeceğim, oluşturdukları bir sığılık.

herkes 'laşmak' köküne çok meyilli gibi geliyor. Anlaşmak burdan gelir mi -belki de- bilmiyorum, 'laşamıyorum'...

İnsanlarla en olmayacak konularda mu tabık olsam da çok basit konularda bazen düşüncesizlik ettiklerine inanırım. Kerem'in yanına gittim. Kerem hep orda oluşu gibiliğinden almıştı ismini. Sandım ki dost diye bir şey vardı. Dost diye bir şey yoktu. Kerem'le biraz dertleştik diyeceğim, sen anla. O hep anlattı ben hep dinledim. Arada lafa girip, başımı usul olmayan ama sert bir onaylamayla sallıyor; "evet, tabi tabi" diyerek dertlerini dinliyordum.

Uzun sürmedi. Müsaade istedim, ayrıldım yanından. Kerem'i severim, onda tüm bakkalların aciziyeti var çünkü. Sefil olan insanlara acımıyorum. Bir insan sefilse, kırk yaşından büyükse ve Marks okumamışsa benim için bir hiçtir. "Yok" dedim

Kerem sefil değil, o sadece aciz. Adımı soruyorlar, ilk iş gülüyorum, cevap veriyorum. İsimlerini sormuyorum onlara, çünkü ben Kerem'i de tanıyorum seni de.

Bir lügat yazmayı çok istedim. İsmi bile hazırды. İsmi sen olacaktı, sense tüm lügatte var olacaktın. Romantizm bana ters gelirdi. Hatta gelmezdi bana romantizm. O, ütopyadan da çok insanların kendilerini kandırış biçimleri olarak uydurdukları demeyeceğim, oluşturdukları bir sığlık. Çağımızda var oluşu ise, sadece bazı seslerin kısık - hatta kasten kısılmış - olduğu şu sıralarda, özümüzden birkaç çığlık atıyor olmasıydı. Hatırlatıcıydı belki ama tek başına ne yeterli ne de bizdendi. Seslenmek istedim, bir dağın uçurumunun, kendini dağdan

farklı sanmasına benzeyecekti bu. Ben dağdandım Kerem de dağdandı. Hepimiz dağlıydık, yani toprakla kaimdik, bazıları bunu inkâr etse de. Ben uçuruma yakın bir kayadım, vadiyi görüyordum, "burada vadi var" diyordum. "Anlamsız şu an burada olmamız, aşağısı çok ferah" diye haykırmak istedim.

Dört beş metre arayla, servilerin dikili olduğu caddenin solunda, bizim haki rengi eski durağa daha gelmeden kırmızı ufak tabelalı bir halıcı vardır. "Eve girmeden bir uğrayayım da Rifat abiden borç para isteyeyim" dedim. Paraya ihtiyacım var mıydı? Arayıp soran pek bir kimsem yok, Rifat Abiyi de severim, "Borç verirse arar sorar muhabbetimiz olur." diye istedim. Hâlâ çekerek açılan kesme camdan kapısını, bi-

raz hızla çekince kulp elimde kalacaktı az kalsın. Borç istemeye gelip istemeden bile borçlu ayrılmaktan korkarcasına gülümse-dim, hayat dedim ne can yakarsın sen!

Rifat Abi'nin İranlı bir hanımla karşılıklı oturduğunu görünce içim gıcıklandı. Sürme gözlü bu samimi kadın, sanırım Rifat Abiden yüklü bir alışveriş yapmış, Rifat Abi, biraz da teşekkür mahiyetinde olsun diye yazıhanede bir çay ismarlamış olacak diye düşündüm. Zaten Rifat Abinin, hafif dikine kalkık ancak kemersiz uzun burnunun yanında bayağı belirginleşmiş gözaltı kırışıklıklarındaki bu neşe, başka şeyle izah olunamazdı. "Acaba kaç lira kazanmıştır bu İranlı güzel hanımdan? Bana da borç verir artık!" diye kafamda kurdum. Ben yazıhanenin dışında otururken beni

gören Mehmet, kalın kaşlarının şeklini hiç bozmadan: “Bir şey ister misin?” dedi.

“Yaklaşık iki bin lira borç isteyecektim ama şu an Rıfatçığım sanırım müsait değil” dedim. Güldü dedi ki: “Ben sana bir bardak soğuk su getireyim, bekle.” Ben de güldüm. O gün, o dükkândan çıkarken, bizim yalnızlar sokağında yürürken, hatta eve varınca bile, nazik bir yayvanlık sarmıştı dudaklarımı. Gözlerim, avının peşinde koşmaya dahi yeltenmeyen kaplanın hicivkarlığından payını almış ağrıyordu, Rıfatçığım ile yaklaşık üç saat muhabbet etmiştik ama bana kalırsa birbirimize hiçbir şey söylememiştik. Para konusunu düşündüm acaba neden hiç açmamıştım? Belki çırağın şakası dokundu, belki de dokunan İranlı kadın oldu. Evet, ihtiyaçlarımız vardı, istiyorduk, sürekli sürekli istiyorduk. Rıfat Abi’ye söylemedim, çünkü onu seviyordum. “Seviyorsan susacaksın” derdi bana Kerem.

Borç istemeyişim işte böyle, aklıma sana nasıl açılmayışım geldi. “Bizde böyle! Eldekiyle yetineceksin güzelim” derdi Kerem. Elim boştu Kerem Abi,

“Şu derin düşüncelerin çayı soğutan bir burgusu var” dedim, yine buz gibi olmuş. Hani gırtlığa değdiğinde orayı hafif yaksın istersin de ağzına alır almaz ılıklaştığını fark edersen tükürsen olmaz, yutsan...

bir şey yoktu ki avucumda. Başka bir sözü çınladı kulağımda: “Elin boşa avuç açmak için bu bir fırsat demektir.” Kerem’le biz konuşmazdık bilmem hatırlar mı ama onun sesi, benim yüreğim vardı. Yakardı bir türkü, geceler yanardı. İşte biz açılmadık birbirimize Kerem.

Diyoben’e sormuşlar hani bilirsin. “Şu dünyada en fena hal nedir?” diye. “Yaşlılık ve fakirlik” demiş. Güldüm be Kerem abi, fena hissediyordum, üstelik ne fakirdim ne de yaşlı. Gençtim ki vay. Sen anlatmıştın hani Diyoben’den, yine İskender falan filan... Diyoben fakirmiş abi.

Çaydan bir yudum daha alınca “Şu derin düşüncelerin çayı soğutan bir burgusu var” dedim, yine buz gibi olmuş. Hani gırtlığa değdiğinde orayı hafif yaksın istersin de ağzına alır almaz ılıklaştığını fark edersen tükürsen olmaz, yutsan... Beklenti, samimi bir sıcaklıktı sadece, ya işte böyle oluyor bazen.

“Hiç olmazsa bir kere itiraz et. Bir şey söyle de iki kişi olduğumuzu anlayalım” demiştim. Sen de: “Biz tek kişiyiz”, demiştin. Biz çok muyuz Kerem, bu kadar çok muyuz?

Emekli öğretmen Hükmü Hoca’nın manavı vardır mahallemizin en güzel yerinde. Çünkü bu vatanın en güzel yerini kaparlar hemen. Bakınız, atamın çiftlikleri. Mahalle demişsem komşu komşuyu tanır mı orasını bilemeyeceğim. Hem tanımak nedir ki nedir bir insanı bilmek, bir insan en çok kimi bilir ki Hükmü Hocam? Siz mesela tarih okumuşsunuz, en sevdiğiniz tarihi figürü ne kadar biliyorsunuz ki. Bir insanı insan yapan, yatmadan önce aklına gelen son şeydir değil mi? Sizin şu reformistin aklına ne geldi acaba? Tabi bunların hepsini söyleyemedim Hükmü Amcaya ama dedi ki bana: “Oğlum bunlar ayaküstü mevzular değil”. Yani dedi ki “Sen bunlardan anlamazsın, pek zorlama.”

Meyveyi, Hükmü Hocadan alırım. Nerele olduğu beni ilgilendirmiyor, hiç sormadım ama milleti önemliydi benim için. Portakalın iyisinden anlıyor, sonra mandalınanın ince kabuklusundan başkasını satmaz. “Hocam” dedim “Aylardan şubat neden mandalina yok sizde?” “Bu sene soğuktan oğlum” dedi, “İlk mahsulleri yiyeceksin yedireceksin de ocak sonrası iyi olmaz mandalinalar. Sert olursu gibi gelir tadı, ben satmıyorum bu yüzden. Hayır, iyisini ben bilirim diyorsan git al pazardan da gör nasıl oluyor.”

Haklıydı, ocaktan sonra mandalinalar tatsız, kabukla meyve arasındaki beyaz yumakları yoğun olanlardan oluyordu. Hükmü Hocayı da severim, kendisinin reformist bir yanı da vardır. Ağır Cumhuriyetçidir kendisi. Usulca dedim ki:

-“Hocam manav da iyice deforme oldu hem zaten süpermarketler de çoğullukta. Siz bu manavı kapatsanız mı artık? Hani kiraya verseniz de kirasıyla gül gibi yaşsanız, evinizde oturup uzatsanız ayağınızı, gazetenizi okusanız.”

-“Güzel oğlum, burayı ben emekli olduğumda açtım. Sen o zamanlar süt emiyordun. Mahalle beni sever, süpermarketten yine ununu, yağını alır belki ama sebzesini meyvesini almaya bana gelir. Bir çorbanın zemini yağdır, ancak sadece yağ ile çorba olur mu? Çorbaya ruhu biz temin ederiz bu dükkândan. Bu dükkân ben hayatta olduğum müddetçe kolay kolay kapanmayacak” diyerek hayvani bir sese benzeyen höykürmeyle karışık kahkahasını attı.

-“Hükmü Hocam, sizin kalbiniz kabul etmemiş Cumhuriyetçiliği. Hayır, refor-

mist olmak yerine devrimci olsaydınız daha ahlaki olurdu, kalbinizde şüphe olmazdı hiç değilse. Reformist bakış hem içeriye hem dışarıya satıyor mavi boncuğu ama dışarının emrinde bir burjuva temin etmiş kendine. Siz, devrimci de olmazsınız, bunu da aklınız kabul etmez. Hocam, beni anlamamanızı beklemiyorum çünkü çoğu zaman ben de anlamıyorum ama bu topraklarda doğup büyüüp, bu toprakların ilacını sözüm ona başka köylerde aramakla bir yere gelemeyiz.

Bir komşum vardı Siyah Sırma, “Allah derdini artırsın” derdi bana ben anlamazdım. Yine bana bir gün “Allah derdini artırsın” dedi. Artık nasıl baktıysam yüzüne “kıзма” diye ekledi. Bu sıkıntı demek değil, dert bu. Anlamak da olgunlaşır ve bazen çürür Siyah Sırma.

Sadece başka köylere benzeriz. “Başka” deriz sonra çok başka olacaktı da...” Sınirden midir nedir bir kahkaha da ben attım: “Gâvura gâvur demek yasaktır hâlihazırda.”

“Asabımı daha fazla bozma” dercesine gözlerini en yakın yerden üzerime nişan alarak: “Portakallar 4 lira tutuyor.” dedi. Beş lira verdim. Bir lirayı “alışverişten hoşnudum, seni de severim ancak sana yol gözüksün artık” gibilerinden bir uzatmayla: “Millet ekmek derdinde söylediğin şeylere bak” dedi.

Millet ekmek derdinde. Ekmek derdinde millet. Millet derdi ekmek olmuş... diyerekten sayıklayarak yola devam ediyordum ki zihnimde kelimeler yerine oturdu ve yolun kıyasına ilişmiş, halinden de gayet memnuniyetsizce caddeyi seyre dalmış bir o kadar da bıyıklarından mağrurluk süzülen kediye: “Derdin milleti ekmek olmuş,” dedim. “Biz bu milletten değiliz be siyah sırma”. Bizi istemezler çünkü bize dert ekmek. Tüketiriz dertleri, böyle acıya banar banar yeriz. Bir komşum vardı Siyah Sırma, “Allah derdini artırsın” derdi bana ben anlamazdım. Yine bana bir gün “Allah derdini artırsın” dedi. Artık nasıl baktıysam yüzüne “kıзма” diye ekledi. Bu sıkıntı demek değil, dert bu. Anlamak da olgunlaşır ve bazen çürür Siyah Sırma. Çok açarsan hamur bile yırtılıyor. Neyse kedicik, hülasa biz ekmek milletinden değiliz. “Bize yol görünür artık” diyerekten sakin, lakin bir o kadar da emin adımlarla devam ettim. Duruyor düşünüyor, düşünüyor duruyordum. ■

Kopuk

■ ALİ RAMAZAN TOKALI
KOORDİNATÖR

Durunca... Ah ne fena!

...

Göçerdik eskiden; lakin bugünden daha yerli

Pusat bilir zamanı ahdimize adardık.

Bir yere bağdaş kurup oturduk mu

“Kaygılananlara” inat

vatan bilir yurt tutardık.

Bildirirdik âleme hangi ufkun elçisiyiz.

Ağınca dağların yamacına

ummana açılırdı patikalar

Yürüdük mü kıyama gelirdi dağlar

Bağrında doyar toprağın onunla yurduk yüzümüzü

Gördük ve belledik ululardan

duyulmaz sükûtu olmayanın sözü

tavri olmayanın kıyımı

Durunca duyardık çağiltısını şah damarında çarpıp duranın

Ayaz kavruğu ellerimiz bir iman türküsü çığırır gibi başlardı imara

Akşamın alazıyla gönlümüzde harlanınca gurbet

Gayrısı mümkün olmadığından

Başka türlü diyemediğimizden şiir söyledik

Leyla çığırır biz ağlardık...

Sonra mı?

Sıkıldık yürümelerden

Dağ-lardan bağ-lara vurduk kendimizi

Ucuz pazarlar girdi rüyamıza

Çamur, kan ve et

Utanmadan topraktan, yağmurdan

hasat şenlikleri yapar olduk

Bir tek Anneler hüznü

“Tüccarlar!” diyor “Tüccarlar, her şeyi...”

“Takma anne!” diyor kız “bak vitrinler çok güzel”

“Gözyaşlarının gücü vardı eskiden” şimdi şirketlerin

Elleri böğründe vereme kalmış cemaatler

Olmuyor bir “fark yaratamıyorlar”

Hâlbuki silahları da olmuştu düşmaninkinden

Yazık

Sahiden çok üzülüyorum(!)

Susunca yok oluyorlar

Durunca kayıp...

Türkülere İnanamıyorum

Türkülere inanamıyorum. Buharı üstünde tüten bir tarhana çorbası kadar yerli olduklarından, kaba konuşan bir köylü kadın kadar sahici olduklarından belki de. Bizim olan, ama görmediğim, içlerine girmek için yanıp tutuştuğum - adeta dışlanan bir çocuk misali – “ne olur anlatın, tanımıyorum ama aşığım size” der durur gibi, türkülere inanamıyorum. Utançlarını görmek istiyorum türkülerin içinde yaşayan insanların. Sessizliklerine tanıklık etmek, sabırlarına “taş mısın yahu!” demek, gönüllerine dokunup görmek istiyorum. Hani imkânsızmış ya, insan görüp duyamadığı, elle tutamadığına güvenemezmiş sahiden. Sanal olana hiddet. Hiçbir insan kendisine benim kadar hiddet etmiş midir bilmiyorum.

Mübalâğa etmeyelim fakat, aşırıya kaçmak benim işimdir. Doz aşımından ölmektir işim. En sevdiğin şeye maruz kalmak. Bu tabir olsa olsa bir anlatım bozukluğu olacaktır yahut bu işte bir terslik vardır. İnsan en sevdiği şeye maruz kalır

Bir şeyi ne kadar çok seviyorsanız ondan o kadar çok uzak durmaya çalışın. İrade nedir bilen insanlar, bunu anlayacaktır. Ne sevdiğiniz şeye kendinizi maruz bırakın, ne ona maruz kalın. Sabır ve sakinet güzel olan şeyin kıymetini misline çıkarır.

mı? Hem nasıl kalır. Yapıp ettiklerimden öyle bilirim ki, bir şeyi ne kadar çok seviyorsanız ondan o kadar çok uzak durmaya çalışın. İrade nedir bilen insanlar, bunu anlayacaktır. Ne sevdiğiniz şeye kendinizi maruz bırakın, ne ona maruz kalın. Sabır ve sakinet güzel olan şeyin kıymetini misline çıkarır. Sabır dünyalılara bahşedilmiş erdemlerin en güzelilerindendir ki uygulandığında dışarıya menekşeli kokular salar. Zarafet katar. Benim gibi eserekli insanlar da, bu hakikati yaşayıp, ille de yaşayıp, perperişan olduktan sonra idrak eder. Türkülere inanamıyorum çünkü onlardan birini dinlediğimde gözümün önünde başka bir alem var oluyor. Ben bu kadar basit ve bu kadar harikulade bir alem görmedim. Bir süre önce A. Gide'nin günlüklerinde okumuştum, "İnsan yalnız tek bir şey istemeli ve durmadan hep onu istemeli" diye. Hangi insan? Hangi şey? İşte ne olursa olsun. Kim olursa olsun. Hangi insan hangi şeyi istiyor - istemiyor değil hep ve hala - olursa olsun, ona bu sadık sabrı katık ettiğinde tarif edilmez

bir güzellik meydana gelmiş oluyor. İsteddiği şey uğruna kendi içinde sergilemiş olduğu sadakat, vermiş olduğu vakit onu değerli kılıyor. İster elde etsin, ister etmesin - ki Andre Gide edeceğini söylüyor fakat kahin mi efendim - mühim mi? Buraya Nazım Hikmet'in şu elmalı şiiiri gelecek. Türkülere inanamıyorum, çünkü bir keresinde bir türküden hareketle acayip işler yapmaya kalkışmıştım, olmaz işler. Diyordu ki türküde "Sabahın seherinde ötüyor kuşlar/ Balınan yağrulmuş o sırma saçlar/ Kudretten çekilmiş karadır kaşlar/ Bakın şu gönlümün sultanı gelmiş." İşte böyle diyordu. Ve o vakitlerde saçlarımda kırıklar vardı. Kesmek istemiyordum. Sonra türkülere inanıp, "bu kız sırma saçlıysa ve saçlarını balla yoğuruyorsa demek ki bal iyi geliyor" diye akıllara zarar bir mantık yürütüp, saçlarıımı tıpkı türküdeki gibi balla yoğurmaya kalkışmıştım efendim. Neyse ki gören aklı eveller mani oldu. İşte yine, türkülere inanamıyorum. Ve fakat anlayamadım ki, burada geçen bir teşbihmiş ve kızın saçlarının bal rengi oldu-

ğunu söylüyormuş. Aslında istiare olmalı, hem de kapalı olmalı, anlayamam tabi. Bir de sözelci olacağım. Kıssadan hisse, insan ne öğreniyorsa yaşadığı zorluklardan, sabrettiklerinden, ayırdığı büyük vakitlerden sonra öğreniyormuş. Benim gibi sürekli koşmaması gerekiyormuş. Sakin olması, sabırlı olması, sadece bir şeyi ve hep onu istemesi lazımmış. Türkülere inanmamalıyım. ■

Düşünmek Üzerine

Düşünmek üzerine bir şeyler yazmaya niyetlendiysem, sonrasında ne yazacağımı düşünmem lazım. Evet, bir durup düşünmek lazım. Nedir “düşünmek üzerine” olacak o şey? Evvela diyebiliriz ki düşünmek için önce bir durmak lazım. Anlamak kelimesinin kökeni, hep durmaya işaret ediyor. İngilizce “understanding”, Almanca “verstehen”, Yunanca “episteme”, “Arapça “vakafe” de olduğu gibi, anlamanın kökü hep durmaktır. İhsan Fazlıoğlu ise anlamanın “an”da anlaşmak olduğunu söylüyor. Ânı kaçırmamak için de, durmak gerekiyor zannediyorum.

Sinir sistemi üzerine fen dersi görmüş olanlar hatırlayacaklardır, insanlarda sinir sistemi ikiye ayrılır: Merkezi sinir sistemi ve çevresel sinir sistemi. Merkezi sinir sistemi; beyin ve beyinciği kapsayan sinir sistemidir, düşünmenin dengenin ve duyu organlarının merkezidir. Çevresel sinir sisteminde ise omurilik ve çevresel sinirler bulunur. Bu merkez, ani ve yaşamak için verilen kararların, insanı hızla karşı şiddetten, darbeden vesaire koruyan kararların verildiği merkezdir. Uyar-

tı; beyne uğramadan omuriliğin merkezine gelir, orada değerlendirildikten sonra tekrar motor sinirlere (kol ve bacak gibi) iletilir ve hareket gerçekleşir. Bu tür hareketlere refleks adı verilir. (iğne batınca veya sıcak maddeye temas edince elin çekilmesi vesaire) Burada, ani ve “yaşamak için” verilen kararlarda uyarının beyne gitmeyip, düşünceye dönüşmedi-

ğine dikkat çekmek istiyorum. Bir halkı yaşatmak için önemli olan hamlelere ve yaşamak zorunda olan devletin “yaşamak için” kararlar alıyor olmasına “devlet refleks” deniliyor olmasının, böyle bir anlayışla anlaşılabilceğine inanıyorum. Ani kararların, düşünme düzeyinde ele alınmayacağına değinmiş olduk böylece.

Durmanın, yavaşlamanın ve düşünmenin

-ve aslında niteliğin- hızla arasındaki ilişki-
kisini anlamaya çalışırken modern dönemin hız ve unutmaya olan ilişkisine bir göz atmalıyız. Mekân; ayaklarımızın altından hızla kaydığında, unutmak kaçınılmaz bir şey olacaktır. Öyleyse modern dönemde ortaya çıkan ürünlerin ve davranışların ne olduğuna bir bakmamız lazım. Hızlı trenlerle hızlı ulaşıyoruz ki bu mekânı ayaklarımızın altından kaydıran şeylerden bir tanesi olmuş oluyor. Hızlı internetle, hızla anlaşılıp, hızla gemileri yakıp sonra tekrardan hızla gemilerimizi tamir etme imkânımız oluyor. İki insanın ilişkisini böyle bir sanallığa ve hıza teslim ediyor oluşu da yeni bir anlayış diye dipnot düşebiliriz. Hızlı kararlar alıyoruz ki bunu, devlet refleksinin devlete mahsus bir şey olmaktan çıkması şeklinde düşünebiliriz. Duygusal refleksler veriyor olmanın düşünmekle ilgili bir şey olmadığını bilmeliyiz. Refleksler; yaşamak için verilen tepkilerdir. Böyle baktığımızda, bir bireyin yaşamak için karar alması; pragmatizme tekabül edecektir. İhsan Fazlıoğlu, mealen şöyle bir şeyler demişti: “Mananın ve mefhumun olma-

dığı yerde konuşmalar, gündelik siyasetin diliyle gerçekleşir, k/işinin işiyle değil, kendisiyle uğraşılır.”

Hızla değiştiriyoruz. Modern dönemde ortaya çıkan ideolojiler (komünizm ve sair izmler) yine modern dönemin algısıyla hareket etmişlerdir. İdeolojilerin geçmişle bağı kopuktur, birikmiş olan toplum hafızasını (epizodik hafızayı) reddederler. Böylece modern dönemin bir paradigması olan ‘unutma’yı gerçekleştirmiş olurlar. Bunu, İslami bir kisveyle yapan modern müslümanların ideolojik

Duygusal refleksler veriyor olmanın düşünmekle ilgili bir şey olmadığını bilmeliyiz. Refleksler; yaşamak için verilen tepkilerdir. Böyle baktığımızda, bir bireyin yaşamak için karar alması; pragmatizme tekabül edecektir.

din anlayışı ve hafızayı reddetmesiyle de ilişkilendirebiliriz. Ve yine ideolojilerin getirdiği devrim anlayışı... Hızlı ve keskin bir değişimle siyak ve sibak bağına önemsemeksizin devrim yapmak da modern bir anlayış oluyor. Alev Alatlı, tarihin hiçbir sıçrama yapmayacağını söylüyordu. Modern bir anlayışla devrim yapmanın, en nihayetinde tarihin seyrine uyum sağlamakla sonuçlanacağını söylüyordu.

Yusuf Kaplan “Modernizm unutmadır, post-modernizm ise unuttuğunu unutmadır” diyor. Öyleyse bir de post-modernizmi yüzeysel şekliyle inceleyelim. İzafiyet teorisi ve Kuantum fiziğiyle, Newton fiziği ve -I ve 0’dan oluşan üçüncü bir seçeneği reddeden Aristo mantığı, geçerliliğini yitirdi. Modern dönemin ideolojik ve sert dilinden geçen dünya, post-modern dönemde “biz bilemezmişiz” evresine girdi. Fikirler, öznellik ve bireysellik üzerinden devam etti. Herkesin kendi fikrinin olduğu bir yerde halkın sahip olduğu, bulunduğu ortak alan (kanonik alan, nomos) ortadan kalkmış oldu. Kimsenin fikrinin birbirini bağlamadığı bir ortam oluşmuş oldu. Bu bireysellik, herkese kendi özgür kararlarını, kendi fikirlerini, kendi tanrılarını yahut kendi cinsiyetini ve daha birçok şeyi seçme imkânı vermiş oldu. Herkesin fikri farklı olunca, herkese karşı saygılı olunması ve herkesin sevilmesi -hümanizm- anlayışı yaygınlaştı. Bu evre aynı zamanda, dinlerin kültür haline dönüşmesine sebep oldu. Modern batı felsefesinin kurucusu olan Descartes’in “Kartezyen – düalist” anlayışının hâkimiyeti zirveye ulaştı. Yani öz ve biçim, teori ve pratik, niyet ve amel, bilmek ve eylemek şeklinde ikili bir anlayışın ilk kısmı seçilmiş oldu. Öz seçildi ve biçim atıldı, teoride düşünülenin pratikte uygulanma şartı ortadan kalkmış oldu, niyetin iyi olmasının amel etmenin gerekliliğini ortadan kaldırdığı bir anlayışa varılmış oldu. Namaz kılmamak, “niyet”

iyi olduğu takdirde anlaşılır oldu mesela. Dinler, her gün gidilen işin, karanlık koridorların, samimiyetsiz bankaların, kopuk ilişkilerin, rutin hayatın “ruh terapisi” ne döndü. Budizm ritüellerinin -reiki, yoga vesaire- tüm dünyada yaygınlaşması dinlerin birer kültür gibi anlaşılmasının en büyük göstergelerinden biri sayılabilir. Büyük şirketlerin, bankaların çalışanlarına yaşam koçluğu, pilates, nefes terapisi gibi hizmetler veriyor olması gibi, umreye gidiyor olmak gidenin yahut gitmeyenin “ne güzel ruhuna detoks yaptırıyorsun” anlayışına dönüşmüş oldu. Yahut oruçtan feyz alarak, üç gün aç kalınıp yapılan detokslar ve bitki sularının karaborsaya düşmesi de bu kültür anlayışına dâhil edebilir. Yaptırımı olmayan bir dinin -yani kültürün-, herkese hoşgörüsü olan bir dinin, kişinin vicdanına, psikolojisine ve duygularına hapsolacağını söyleyebiliriz. Herkese hoşgörüsü olanlara Alev Atlı şöyle diyordu: “İylere karşı iyi olunur, kötülere karşı adil olunur”. Ya da Aliya’nın ne dediğini hatırlayalım: “Zalimlere gelince, onlara adalet-

ten başka bir borcumuz yoktur.” Velhasıl yukarıda bahsedilen psikolojik din anlayışının, refleksif düşünceden uzak olduğunu söyleyebiliriz.

Vicdana hapsolmuş ‘fikrin’ eleştiri kabul etmiyor oluşu, bireyselleşmek anlamında çok tehlikeli bir yere isabet ediyor. Ortak bir kanaatin olduğu ortamda (kanonik alan, nomos) fikirler eleştirilebilir ve toplumsal bir anlaşma gerçekleştirilirdi. Post-modern anlayışın bireyselliği, herkese ayrı bir din anlayışı düşmesine (psikolojik din anlayışı) izin verdikçe bu kaosun baş göstermesi kaçınılmaz olacaktır. İslam’ın günaha bakışını ele alacak olursak; bir şeyin günah olması, hiçbir zaman tek bir kişiyi ilgilendirmeyip, bir baş-

Dinler, her gün gidilen işin, karanlık koridorların, samimiyetsiz bankaların, kopuk ilişkilerin, rutin hayatın “ruh terapisi” ne döndü.

kasının günaha şahit olması dahi o kişiyi, o günaha dâhil etmekte yeterli olurdu. Günahların cezası dahi toplumun gözü önünde, tüm toplumu şahit kılarak verilir. Tüm bunları bağlayacak olursak, ilk önce hızlanan ve hafızasını kaybeden bir din anlayışı, ideolojik bir savaş sonrasında herkesin vicdanına ve psikolojisine indirgenip elbette ki barışı sağlayacaktı. Bu anlayışların ikisi de duygusal ve refleksif alanda ilerleyip düşünce, akıl ve ortak bağlayıcı ilkeyle (kanonik alan, nomos) bağlarını koparmış oldular. Düşünceyle bağını kuramayan bir din ve anlayış, ihsan ve ahlaktan soyunup hayatını siyasi bir kisveyle devam ettirir (reel politik). Her şeyden önce, iki insanın bir araya gelince arada gerçekleşecek olan bağın siyasilikten soyunma ihtimalini -pragmatizm ve yaşama refleksi- ve gerçekleşecek o bağın manaya sahip olmasını konuşabiliyor ve bunun imanımızda neye tekabül edeceğini düşünebiliyor olmalıyız. Bu bağın ne olduğunu başka bir zamana veya zemine bırakarak şairin dediğiyle bitirelim:

“İki insan bir araya gelince

İki taşın beraberliği gibi olmaz

Diyelim iki salkım

Bir çift kuş, yılanlar, kurbağalar, göçmen sürüler

Yarasa aşiretleri, birbirine açılan tanrısız mağaralar

Yabancılık

Yalıtkanlık üretirler ha bire.

İnsan soyu

İletkenliğiyle ünlüdür öteki türler arasında
İki insan

Başka hiçbir yaratıkta olmayan

Geçirgen bağın başlatıcısıdır

Anneler ve babalar

Oğullar, kızlar, hısımlar

Komşular, hemşehriler, yurttaşlar

Hangileri arasından seçilirse seçilsin

İki insan bir araya gelince

O geçirgen bağa bir ilmek atar.”

MINİ SÖZLÜK

İdeoloji: Siyasal veya toplumsal bir öğretiyi oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral,

estetik düşünceler bütünü

İlk kez 1796’da kendi ideasını tanımlamak için Fransız yazar Destutt de Tracy’nin kullandığı kelime.

Epizodik hafıza/semantik bellek: anlamlar, anlayışlar ve diğer kavram tabanlı bilginin işlendiği uzun süreli bellek bölümüdür. Dünya hakkında genel bilgiyi ve gerçek bilgilerin bilinçli hatıralarını içerir. Genel kültür, kurallar, kavramlar, genellemeler bu bellektedir.

Siyak ve sibak bağı: Kur’an ayetlerinin manalandırılmasında ayetin kendinden önceki ve sonraki ayetlerle bağını kurmaya çalışmak.

Hümanizm: İtalya’da başlayıp, 15.-16. yüzyıllarda Avrupa’da yayılan akım. Dil, din, ırk, sosyal statü, iq seviyesi, özgeçmiş gibi konulara bakılmaksızın sırf insan olduğu için sevmeye ve herkese eşit değer verme felsefesi.

Kartezyen düalist felsefe: Descartes’in fizik ve metafiziği kesin olarak ayırdığı düalist felsefesidir. Descartes’ten önceki düalist felsefecilerin çoğu aslında “birici”ydi. Yani varlığı, idea ve görüngü

olarak ayıran eflatun; “idea”yı yani düşünceyi temel almakta, her şeyin aslının düşünce olduğunu kabul etmekteydi.

Descartes ise fiziğin ve metafiziğin kurallarının ilkelerinin farklı olduğunu, kendi içlerinde bir bütün olarak ele alınması gerektiğini, bu yüzden dini ve beşeri olanın ayrı kriterlere ve kıstaslara tabi tutulması gerektiğini savunmuştur.

Kanonik alan: Yunanca “kanun, kural” kökünden türemiş bir sıfat olup genel olarak “kabul edilen” anlamında kullanılır. Teolojiden matematiğe kadar pek çok alanda kullanılır.

Nomos: Yunan felsefesinde yazılı olmayan yasalar, gelenek ve töreler için kullanılan terim.

Reel politik: Siyaset ile ahlak arasında kesin bir ayırım olduğu varsayımına dayanarak, hükümet yahut devlet politikalarını ahlaki kaygılardan arındırarak siyasal kararların gücün gereklerine göre ayarlanması gerektiğini ve yegane ölçünün başarı olduğunu ileri süren yaklaşım. ■

ŞİİR

Hezeyan Beyannamesi

■ BEYZA KAŞİFHÜSEYİN

III. KADEME

Ölümlle yaşadığım tek ihanet toplumu haksız çıkarmadan veda etmem olacak
Kendime bu uyumsuz sıfatı yakıştırmaktan başka perişanlığım yok (!) :
Yasaların alçak sınırlarını ihlal eden kabiliyetsiz ses,
Dünyanın kıyısında yaşayan, intihar teşebbüslerinde af dileyen;
İçli ağır yaralı bunak, katiline âşık taşralı korkak
Allah vergisi anlamlar taşıdım, taklitlerle
Sevgilinin açtığı parantezler ilham vermiyorken kalbimdeki bu anlamsız genişliğe
Tek mısra eder miydi bölünerek çoğalan kakhaham
Acılarım, ucuza gitti
Ağlak tüccarların yazdığı bir şiir oldum kaldım kendimden beri
Öteye geçmedi çocukluğum kalbimin ucuyla gülmekten
Kaybolarak yürüdüm yontulu taşlardan
Kendimi bıraktığım yerlerden göç ettim mahvolmaya
Buralarda mısınız serin rüzgârlar, düşünüldüğünüz yerde

Ölümümle yaşattığım tek ihanet kırgınlığı duyulmayan yağmurlara olacak
Kendime bu uyumsuz sıfatı yakıştırmaktan zayıf tiksintim yok (!) :
Her sabah uğuldayan mahmur esneme,
Dokunaksız bestesi kırmızıya boyalı dudakların
İçli sessizlikler mırıldandım kelimeler titreşirken
Duyulur muydu içimin soruşturması
Ufalanırken hatıralar takvimlerden
Anılarım, gürültülü gitti; gözyaşlarına değmeden

Ribat

İslâm'ın ilk çağından bu yana, tâbi olmak, ilim tahsilinin kilit noktası olmuş, tarihte Resûlullah- sahabe- tabiin- etbau't tabiin... şeklinde bir silsile ile ilim aktarımı ve dahi isimlendirme ta- haddüs etmiştir. İslam'ın süregelen bu ilim anlayışında, bir kişiye âlim vasfını yükleye- bilmenin delâleti olarak, onun icazeti ve alimlerin onun hakkındaki rey'i ve efkârı esas alınmıştır. Muazzam bir intizamla sü- regelmiş ilim geleneğimizde ulema, Resû- lullah(sav)'ın varisi olmanın mefhumunda mahfi, ehemmiyetli bir yer tutmuştur.

Şu hâlde, on dört asırlık bir mükteseba- ta rağmen, son iki asırda meydana gelmiş birtakım çalkantıların asıl sebebi, âlimlere, âlimlerin reyine ve dahi onların icmasına olan güvende açılan gediktir. Ulemanın, İslam dünyasındaki değerinin ve güvenilirliğinin iskat edilmesi durumunda Kuran-ı Kerim'i ve hatta sünnet-i seniyye'yi, hevesâta uygun bir biçimde tevil etme imkânına erişilecek, istenilen şekilde tevil edilmeye müsait olmayan hadise "mevzu" damgasını vurmaktan geri durulmayacak, modern

oryantalizmin şu hengâmda büyük oran- da muradına ulaştığı durum vaki olacaktır. Tefsirlerin dahi, ulema tarafından şerhleri- nin yazıldığı, yazılması gerektiği hakikatini de göz önünde bulundurduğumuz vakit, bu güvensizlik, İslam dünyasında merhemi olmayan derin bir yara açacaktır, ne yazık ki açmıştır da. Usul-i fıkıh ve usul-i hadis temellerini kendi hilafeti döneminde ata-

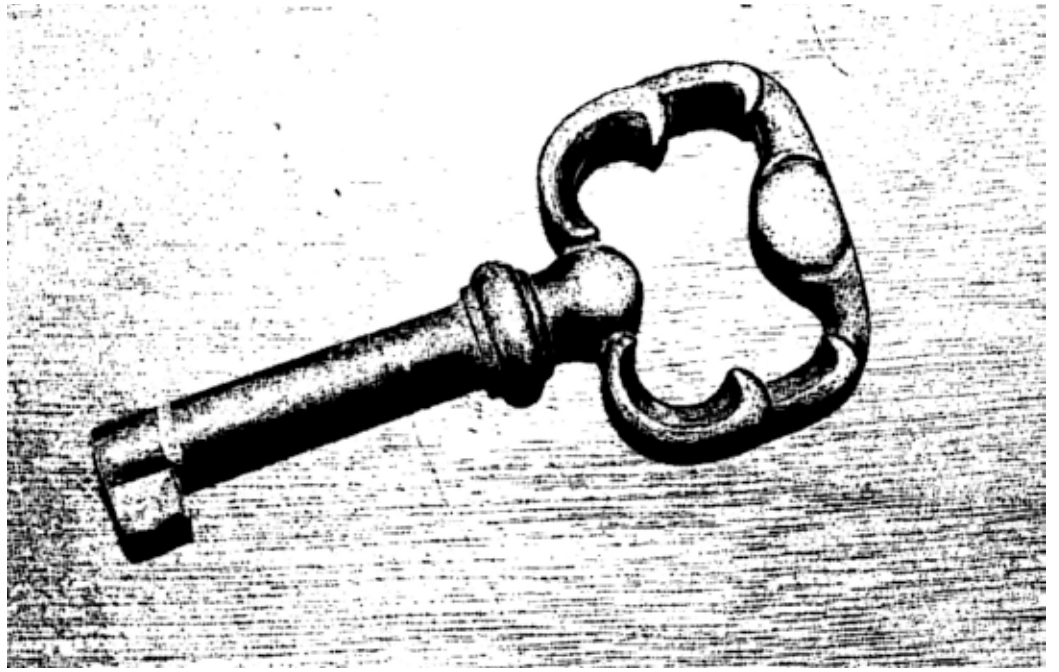
rak, İslam âlimlerine yol gösteren, bir nevi müctehidlerin hocası Hz. Ömer(ra) başta olmak üzere, âlim sahabeler bile güven- sizlik ve adaletsizlikle itham edilecektir ve ediliyor da.

İslâm'ın ilk müctehidlerinden Hz. Ömer (ra)'e duyulan nefretin, onun, büyük bir gücü elinde bulunduran Persleri hezime-

te uğratıp İnan'ı Müslümanlaştırmasından ibaret olduğunu düşünmek, mevzuyla is- kalamamıza sebebiyet verecektir. Şia'nın yahut İslam modernistlerinin tabiri caizse kaldırdıkları her taşın altında Hz. Ömer(- ra)'e rastlamaları günümüzde sistemleşmiş bir 'Ömer ibn Hattab husumeti' nin oluş- masına neden olmuştur sünnete mesafeli yaklaşanlar arasında. Onun hadis ve sün- net bağlamındaki titizliği başka mecralara çekilmiş, istismar edilmiştir. Elbette bu sırada İslam'ın temel kaynaklarına saldırı- dan da geri durulmamış, bunların hüccet- liğini karalama yolundaki çalışmalar, hız kazanmıştır. İmam-ı Zehebi merhumun "Kitabullah 'tan sonra Kütüb-i İslâmiye'nin en kıymetlisi, en üstünü" diye tavsif ettiği Sahih-i Buhari'nin güvenilirliği tartışması, İslam tarihinde ilk kez bu zamanlarda su yüzüne çıkmıştır.

İmam Buhari, eserini tamamlayınca, Ah- med ibni Hanbel, Ali İbnü'l Medini, Yahya İbnü'l Main gibi devrinin cerh/tadil âlimle- rine arz eder. Bu üstadlar dört hadis hariç bütün hadislerin sihatinde ittifak ederler. Bu dört hadis üzerinde hiçbir vakit 'uydur- ma' tasnifi söz konusu olmadığı gibi, sonra- dan Sahih-i Buhari üzerinde İslam âlimleri- nin icmaya yakın ittifakı zuhur eder.

Şu halde, Sahih-i Buhari'nin tek bir hadisi üzerinden gündem edilecek 'mevzu' bah- si bilahare toptan bir Buhari şaibesi haline gelmekle yetinmeyecek, İslâm'ın dört mer- ciinden üçüncüsüne- icmaya- olan güveni de sarsacaktır. Gerisi mi? Gerisi, müsteş- rikler için tabiri caizse çorap söküğü hâlini alacaktır. Evvelinde hadis inkârı mesaileri zihinlerde sünnetin bağlayıcılığı malumatı- na ket vuracak, Kuran'ın tarihselliği iddia- sı kolaylıkla savunulacaktır. Değil midir ki 'Ehl-i sünnet vel Cemaat akidesi' sünnet ve i'tikad bağlantısına dayanıyor? Şu hâl- de müsteşriklerin, İslam modernistlerinin ve dahi Şia'nın fikir alışverişi konusundaki paslaşmalarını Sünnet-i seniyye üzerinde

Şu halde, Sahih-i Buha- ri'nin tek bir hadisi üze- rinden gündem edilecek 'mevzu' bahsi bilahare toptan bir Buhari şaibesi haline gelmekle yetin- meyecek, İslâm'ın dört merciinden üçüncüsü- ne- icmaya- olan güveni de sarsacaktır. Gerisi mi? Gerisi, müsteşrikler için tabiri caizse çorap söküğü hâlini alacaktır.

başlatmaları, onların indinde gayet yerli ye- rinde bir takarrürdür. İtikaddaki gedik, en iyi bu yolla açılabilir zira.

Bu çalışmalar ışığında hiçbir tarihi delile dayanmayan iddialarda bulunmaktan da geri durulmamıştır. Nitekim Şia'nın; büyük Ehl-i sünnet âlimi ve müceddidi İmam Su- yuti hakkında "irtihaline yakın Şii olmuştu" şeklinde gülünç bir iddiası da vardır. Ayırı- ca Şia'nın bir kolu olan Kamiliyye fırkasının

Hz. Ali(ra)'yi dahi tekfir ettiği gerçeğini de hesaba kattığımız vakit, mevzunun asıl se- bebinin sünnet düşmanlığı ve hadis tenkit- çiliği olduğunu anlamak pek de zor olmaz. Bu diğer Ehl-i Sünnet dışı fırkalar ve anla- yışlar için de bu böyledir.

Kezâ, hadislerin ehli olmayan cühela tara- findan 'mantıklılık' ilkesi üzerinden usulsüz- ce tenkit edilişi bahsine gelince, bu tenkit metoduyla Kuran-ı Kerim ayetlerine dahi yaklaşmaya cesaret edecek bir insanın, Kuran-ı Kerim'de kendi mantığına- ya da hevasına demek daha doğru olur- uygun olmayan ayetlere rastlayacak oluşu kaçınıl- mazdır. Nitekim bu Müslüman şahsın, ha- disleri tenkit ederken kullandığı metodun aynısını, bir ateist Kuran-ı Kerim ayetlerini tenkitte kullanır. Bu noktada bir Müslüman tarafından Kur'an-ı Kerim'e tenkit metot- larıyla yaklaşmaya cesaret edilemeyece- ğinden, büyük bir tutarsızlık ile hadis kül- liyatına saldırılar gerçekleştiriliyor şu son iki asırda. "Allah, Kuran-ı Kerimi kıyamete kadar koruyacaktır, fakat hadisler üzerin- de böyle bir ahdi yoktur" şeklindeki bir tutuma da verilecek cevap şudur ki: Bizler Kur'an-ı Kerim'e iman ettiğimizden sebep Kur'an'ın korunacağı ayetine iman ettik.

Önce bütüne iman, sonra bu bütünün parçalarına sıkı bir teslimiyet. Öte yandan hidayet hakikatini göz ardı edersek, küffar ehlinin bu ayete rastladığı anda direkt olarak bu ayeti kabul edip iman edeceği iddiasının geçerliliği söz konusu bile değildir.

Ne yazık ki, tutarsız ve dayanaksız olmasına rağmen bu çalışmalar ve görüşler bugün büyük oranda yaygınlık kazanmış, İslam dünyasının içerisinde bulunduğu bu kimlik krizi, Müslüman'ın misyonunu kendisine unutturmuştur. İslam dünyası olarak bulunduğumuz vaziyet bakın, İmam Burhaneddin Zernûci merhumun eseri Ta'limü'l-Müteallim şerhinde ne de isabetli bir şekilde özetlenmiş:

“Günümüzde ilm-i hal konusunda pek kıymetli kitaplar telif edilmiş olmasına rağmen bugün birçok kimse ilm-i hal bilgisini önemsemeyip doğrudan İslam metafizikinin en netametli konuları hakkında kaleme alınmış eserlere ilgi duymaktadır. Gençler henüz İslami ölçülere göre nasıl taharet alınacağını öğrenmeden sözcülemi İslam'ın devlet teorilerinden tutun da bilgi ve varlık teorilerine kadar çok ciddi altyapı isteyen

konuları irdelemektedir.”

Bu savrulmuşluk, asırlarca İslam düşmanları tarafından oluşturulmak istenmiş, fakat son iki asırdaki sünneti itibarsızlaştırma çalışmaları ile istenilen düzeyde gerçekleştirilmiştir. En nihayetinde kulluk görevini yerine getirme noktasında lakayt ve isteksiz davranan bir müslümanın, İslam hükümlerini bir zihinsel tatmin aracı ve entelektüel bir bilgi birikimi olarak görüp, bilse de bilmese de bu hükümler hakkında adeta felsefi bir birikimmiş gibi fütursuca fikir beyan etmesi, onun için bir vicdan rahatlatması olacaktır. İslam adına cedelleşecektir çünkü.(!)

Sahih İslam algısına ve yaşayışına her taraftan saldırıların geldiği bu dönemde Allah, yetmiş üç fırka arasında tek hak yol olan Ehl-i Sünnet vel Cemaat mezhebine uygun bir şekilde itikadlanmayı, düşünmeyi ve ahvalimizi buna göre tertip edebilmeyi nasip etsin bizlere. Vesselam. ■

Yönsüz Değişim

Modern dünyanın en büyük savlarından biridir “değişim”. Birçok ülkede gerçekleşen seçim kampanyalarının ruhunu bu sözcük temsil eder. Obama Amerika Birleşik Devletleri’nde iktidara gelirken aynı sözcüğü -“change”- seçim kampanyasının anahtarı yapmıştı. ‘Değişim’e sanki kendi başına tüm sorunları çözecek bir sihirli sözcükmüş gibi muamele etmek ve değişimi hayatın tüm meydan okumalarına karşı kalkan yapmak acaba ne kadar doğru? ‘Değişim’ tek başına olumlu bir kavram mı? Değişimde yön çok önemli değil mi? Kur’an bize nasıl bir değişim perspektifi sunuyor? Değişimi idare eden sabit kurallar yok mu?

Kainatın sürekli bir devinim içinde olduğu ve maddenin en küçük parçası olan atomun da bu hareket ve değişim kanunundan muaf olmadığı doğru. Eski Yunan’dan beri bu değişim felsefenin de temel argümanı haline getirilmiştir. Heraklit’in “Hiç kimse aynı nehirde iki defa yıkanmamıştır,” sözünü herkes bilir. Mo-

dern dönemde kitlelere empoze edilen moda da bu anlayışın üzerine bina edilmiştir. Öyle ki artık eski ve geçerliliğini yitirmiş düşüncelere, “modası geçmiş” düşünceler diyoruz. Teknoloji değişimin en şiddetli yaşandığı alanlardan biri. Bilgisayarlar, I-Pad’ler, akıllı telefonlar, uygulamalar ve güncellemeler artık hayatımızın sıradan bir parçası haline gelmiş.

Peki ama bu değişimin direksiyonu kimin elinde? Modayı, medyayı, teknolojiyi kullanarak halkları çoğu zaman farkında bile olmadığı mecralara sürükleyen bu gücü kim kullanıyor? Asıl düşünülmesi gereken nokta işte burada.

Değişim modern dünyada fesat ve bozulmanın adeta haklı bir gerekçesi haline

getirildi. Dinlerin değişmeyen buyruklarına uymak artık irtica yani 'gericilik' olarak görülmeye başlandı. Ahlakın ve değerlerin de sorgulandığı bu dönemde, içki içip sarhoş olmayı modern olmakla eş tutmaya çalışan akılsızlar bile çıktı ülkemizde. Alkolün vurduğu birinci hasarlı alanın beyin olduğunu bilenler için bu durum aslında pek tuhaf değil. "Zaman sana uymazsa, sen zamana uy," felsefesiyle bu tarz bir değişime direnen bireyler farklı argümanlarla sindirilmeye çalışılıyor. Marxist felsefeden, Egsiztansiyalizme, oradan Modernizm ve Post-Modernizme kadar tüm felsefelerin elinde silah olarak kullanılan 'değişim' yakın zamanda bu felsefelere karşı bir silaha dönüştü. Zira tek başına "zamani" bir ölçü haline getirdiğiniz zaman, zamanın gerisinde kalan her şey bir süre sonra geçersiz hale geliyor. 'Değişim'i tek başına bir ideoloji haline getirmek gerçekte bir ideoloji için intihar etmek haline geliyor.

Öncelikle şunu sorgulamalıyız? Kainatta ve hayatta gerçekleşen her türlü değişim olumlu bir değişim midir? Mesela bugün dünyayı birkaç kez yok etmeye yetecek atom bombaları veya kitle imha silahlarını elinde tutan ülkeler var? Tüm dünyayı tehdit eden bu icatlara olumlu diyebilir miyiz? Yine mesela sanayileşmenin yol açtığı "Küresel Isınma" gibi bir fenomenle karşı karşıyayız? Eskiden olmayan bu durum, olumlu bir durum mu? Gerçek şu ki, aile yapısının zayıflamasıyla beraber özellikle batıda birçok insan yalnız yaşıyor ve yalnız ölüyor. Sevginin ve mutluluğun paylaşılmadığı bu durum bir gelişme mi, yoksa gerileme mi? İnsan kopyalama, insansız hava araçları, genetiğiyle oynanmış yiyecekler, robot teknolojisi ve daha birçok konu gündemdeki yerini almış durumda. Tüm bu yeniliklerin istediğimiz türden bir değişime yol açacağını bize kim garanti edebilir?

Kur'an'ın değişim anlayışına baktığımızda, aslında modern felsefelerin çelişkisi kendiliğinden çözülüyor.

Hapishanelerde işkence aletlerinin gelişmiş olması, bizi "ilerici" mi yoksa "ilerici gerici" mi yapar?

Kur'an'ın değişim anlayışına baktığımızda, aslında modern felsefelerin çelişkisi kendiliğinden çözülüyor. Kur'an kainatın değişim üzerine hareket ettiğini görür. Gezegenlerin bir yörüngede akması, ay ve güneşin doğuşu ve batışı, günlerin ve gecelerin birbirini kovalaması... Ancak bu değişim hedefsiz ve manadan yoksun değildir. Bu değişimi idare eden yüce Allah'tır. O kainatı yaratmış ve yaratmaya devam etmektedir. Allah hem kainata hem de topluma bu değişimi kontrol eden sabit kanunlar yerleştirmiştir. Bu kanunlara "sünnetullah" diyoruz. Kainat değişimini bir gün kıyametle sonuçlandırarak ve her birey ahiret aleminde yaptıklarının hesabını verecektir.

Kur'an değişimin anahtarını kitleleri bir köle gibi uyuşturan ve insanı kendine yabancılaştıran elitlerin eline vermez. "Bir toplum kendini değiştirmedikçe, Allah o toplum hakkındaki hükmünü değiştirmez." Rad, 13. Bu ayet değişimin sorumluluğunu tüm insanlığa yükler. Değişelim ancak Allah'a yaklaşarak ve tam insan (insan-ı kâmil) olma yolunda yürüyerek.

Değişelim, ancak adaleti hakim kılarak ve gözü yaşlı kimsesizleri koruyarak. Değişelim, ancak hem ekmeği hem de bir yaprağın zarafetini hatırlayarak. Allah'ın boyasıyla boyanmaktan, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmaktan daha yüce hangi değişim olabilir ki?

Kur'an; insanı Marksizm gibi değişen üretim araçlarının oyuncuğu, kapitalizm gibi paranın kulu ve esiri, modanın kör bir takipçisi olarak görmez. Kur'an insanı, "İbrahim gibi tek başına bir ümmet" olarak kabul eder. Yalanı, fuhşu, kumarı, içkiyi, emek sömürsünü yaldızlı kelimelerle pazarlayan felsefelere karşı bizi uyarır. İslam insanın hem değişen yönlerini hem de değişmeyen doğasını dikkate alır ve kadını Hz. Hatice, Fatıma, Aişe gibi toplumsal hayatta aktif rol almaya teşvik ederken, annelik yönünü unutmamaya ve yüzeysellik tuzağına karşı uyanık olmaya çağırır. Çölün tehlikeli eşkıya ve soyguncusu Cündeb bin Cünabe'den, Proudhon'u kıskandıracak çapta bir adalet ve eşitlik savunucusu olan Ebu Zer-i Giffari'yi ortaya çıkaran değişimi aramayı kim istemez ki? Değişelim ama kaybettiğimiz insani özümüze doğru evrilerek... ■

Karışık Bir Kafa

Aslında bu yazı hiç böyle başlamamalıydı. Zaten başlangıçlar, aslında ilk yazılan cümle değildir. En azından benim için öyle. İlk cümle sendromu denen şeyi bir tek ben yaşamıyorumdur herhalde? Yazdıklarım, silinen ve tekrardan yazılan kaçınıcı cümle saymadım. Sil tuşuna basmak çok mu kolay ne? Oysa mürekkep olsa, yazdığın her kelime ne de kıymetlidir. Yoksa bir hatada, kâğıt çöpe gidecek. Bir şeyleri silmek bu kadar kolay olmamalıydı. Anlaşılammaktan mı korkuyorum nedir? Neyse onu bir ara yazarız.

Ciddi bir meseleyi yazmak, ciddi insanların işidir. O yüzden ben, bizden bahsetmek istedim. Şairlerin sözleriyle gaza gelen bizden! Ne kadar slogan varsa biriktirmiş ve ona yöneltlen bir ithamda kollarıyla sarıp sarmaladığı sloganları, Matrix gibi düşmanına savuran bizden. Hayır, hayır! Fazla büyük o cümleler bizim için. Onu yazanların ne gördüğünü, ne hissettiğini ve hangi zihniyetle yazdıklarını bilmeden, bir sloganı daha kav-

Ciddi bir meseleyi yazmak, ciddi insanların işidir. O yüzden ben, bizden bahsetmek istedim. Şairlerin sözleriyle gaza gelen bizden! Ne kadar slogan varsa biriktirmiş ve ona yöneltlen bir ithamda kollarıyla sarıp sarmaladığı sloganları, Matrix gibi düşmanına savuran bizden. Hayır, hayır! Fazla büyük o cümleler bizim için.

rıyoruz ellerimizle. Ama nasıl da fiyakalı sözler... Konuşurken göğsümüz kabarıyor. "Yine düşmanımı serdim yere!" Şair diyor ya; "Siz gidin artık, düşman dağıldı" dedikleri bir anda anlıyoruz, şimdiye kadar bütün yenik düşenlerle aynı kışlak-taymışız". "Bak sen de yaptın aynı şeyi" dediğinizi duyar gibiyim. Adam haklı ama ne yaparsın? Güzel cümleler güzeldir. Benim buna karşı antipatim yok. Testimiz dünya harikası bir sanat eseri adeta, fakat içi boş. İçimizi ferahlatacak, gözümüzü açacak su yok içinde. Bunlar hep atlaya atlaya yürümekten oldu. Etrafımız bulanıklaşınca kadar, hızlı yürümekten

oldu. Sonunda çeşmeyi kaçırdık. Bir tur daha döneceğiz şimdi, çeşmeyi görene kadar. Belki de dönemeyeceğiz!

Bugüne kadar okuduğum kitaplardan çıkardığım naçizane, ortak bir sonuç var; büyük işlerin peşinden koştuktan hayatın inceliklerini kaçırdık ve heybemizde yeterli azık olmadığı için hedeflediğimiz 'büyük işler' e ulaşamadık. İncelik deyip geçmeyin! Sırf benzememek için, tırnaklarını bile inanmayanlardan farklı kesen bir peygamberin ümmeti değil miyiz biz? Efendimiz (s.a.s)'in peygamber dahi olsa kul olmasına bu kadar vurgu yapılması boşuna mı? Gülümsemekten aciz bir

insan nasıl güzel işler başarabilir? Aslında soruları en çok kendime soruyorum. Sonra size. Biliyorum ki aklımızı kurcalayan birçok sorumuz ortak. Ve bizi bir yapan, gene aynı çemberin etrafında toplanan bu dertlerimiz değil mi? Kocaman cümlelerin arkasına saklanmadığımız, sorularımızın cevabını aramakla geçen bir ömrümüz olsun.

'Bizim düzenimizde' yukarı doğru giden bir ok gibidir hayat. Alttakiler demokrasiye bel bağlamış ve her hareketi çok mantıklı insanlardır. Yaşamak onlar için geleceği garanti altına almaktır. Ve çokça unutmaktır Hz. İnsan'ı. Ömrünün her gününü bir kademe daha yukarı çıkabilmek için, bereketli geçirmeye çalışırsın. İdrak seviyeni taşıyabildiğin kadar yuka-

rılara taşımak adına en güzel yıllarını feda edersin bu uğurda. Şairin dediği gibi; 'şimşek gibi geçen o saatler'i ardında bırakarak zamanın ve mekânın ve tarihin sonsuz olduğu o yüksek zirveye uçarsın. Ve sen de zirvedekilerin şarkısına katılırsın. Ve o alttaki insanlardan, karanlıktan sıyrılabilenler, bir diriliş coşkusuyla aydınlığa uyanırlar. Baştan sona senin olan bir hikayen vardır artık. Şimdi öğretme sırası sendedir. Taşları kaldırma vakti sendedir.

Gaza gelin diye söylemiyorum ama ne demiş şair;

Toparlanın, gitmiyoruz! ■

Yusuf Kaplan:

Biz Vazifemizi Müdrük Olarak Yazdık

Türkiye’de cari olan günümüz eğitim sisteminin nasıl bir insan modeli ortaya çıkaracağını düşünüyorsunuz?

Yok- insan...

Bir millet kendisi için yokluğu kurgular mı? Bu ne ile alakalı bir şey?

Şayet millet özne olmuş olsaydı, yokluğu kurgular mı sorusunu sorabiliriz. Ama şu

Çağı tanıyamazsanız, tanımlanırsınız. Dolayısıyla, özne konumuna yerleşemezsiniz. Sürekli nesneleşirsiniz. Bunu da fark edemezsiniz. Tanıyamadığınız bir çağı nasıl değiştireceksiniz? Böyle bir şey yok!

an milletin ne kadar özne olduğu konusu tartışılır. Yani kendi kaderini kendisi şekillendirebilecek imkânlardan, mekânlardan yoksun bu toplum, bu millet.

Bu yoksunluk, bir araçsal yoksunluk değil.

Aynı zamanda araçsal yoksunluk tabii.

Yani mekân olarak düşündüğümüzde, somut anlamda bir vatanımız var. Soyut anlamda bir geleneğin devamımız, bir mazimiz var. Sürdüremesek bile hala bir geleneğin temsilcisi olarak görüyoruz. Bu imkânlar var; ama yok. Varlık içinde yokluk oluyor o zaman.

Yani biraz öyle. Şöyle ki, bir defa Türkiye’de zihinsizleşmiş bir zihin var. Hükümünü icra eden şey o. Yani özellikle entelijansiya arasında okumuş-yazmışlar arasında, bir zihin var; ama o zihin aslında boş bir zihin. İçi boş zihinsizleştirilmiş veya zihinsizleşmiş bir zihin. Tarihsel olarak da güncel olarak da karşılığı

yok... Aktüalite edilebilecek bir zihin yok ortada. Dolayısıyla bu zihinsizlik hali; bizim, bütün yapıp etiğimiz şeylerin geri tepmesine yol açıyor. Hiçbir şekilde tohum ekemiyoruz. Topraktan bir şey yetiştiriyor; ama kendi başına buyruk bir şey olduğu için biz "Ot" diyoruz ona. Bunu biraz metaforik olarak düşünmek lazım. Aslında dünyada başka toplumların yaşamadığı bir şey yaşıyoruz. Diğer Müslüman toplumların bir şekilde yaşadıklarını söyleyebileceğimiz bir sorun değil bu. Bir medeniyet krizi var ve bir şekilde onlar da bu medeniyet krizinin sonuçlarını, yıkımlarını, tahribatlarını yaşıyorlar. Eyvallah; ama bizim yaşadığımız şey ile onların yaşadığı şey aynı değil. Şöyle ki bir şekilde insanlığın hakikatle ilişkisinin sürdürülmesinde, bizim oynadığımız bir vazife var. Kabaca bin küsur yıldır, Müslüman olduğumuz zamandan bu yana biz bu vazifeyi icra ettik. İyi de icra ettik. Biz vazifemizi müdrük olarak yaşadık. Yükümlülüğümüzü müdrük olarak, bu yükü üstlendik. Hamallık yapmadık yani. O taşıdığımız yük, bizim için bizi hafifleten bir yükü. Ne kadar ağır olursa olsun, bizi acayip bir şekilde kuş gibi hafifleten bir yükü. Dolayısıyla kıtalar dolaştık. O yükü taşıdık ve o hakikat aşısını bütün kıtalara, coğrafyalara ulaştırdık. O yüzden bu, insanlık tarihinin merkez hadisesidir. Ben onun altını çiziyorum. Mekke, Medine dışında, bir şekilde bizim üstlendiğimiz tarihin akışını tam olarak değiştiren bir şey; yani hakikatin hayat olması. Hayatın, hakikatle donanması yolculuğunda biz burada önemli bir şey yaptık. O yüzden hakikatin, kendilerini rahatsız edeceğine düşünen aktörler iki yüz senedir üzerimize geliyor. Çok büyük bir darbe yedik. Şimdi burada -bizim Batıyla karşılaşmamızdan söz ediyorum- bir zihin tembelliği var. Mesela, Batıyla karşılaşmayı konuşurken, konuştuğumuz yer

Ezberlerin ürettiği zihinsel sefaleti çok daha berbat bir şekilde yaşıyoruz ve bunun farkında değiliz.

neresi, nereden bakıyoruz meseleye? Okumuş yazmış insanlar şöyle bir şeyden söz ediyor. Bu, kitlelere kadar sırayet etti. "Biz dünyada olup biten şeyleri, Batıyı takip edemedik. Geri kaldık. Dolayısıyla kaybettik, yenildik." Bunların hepsi efsane, masal... Bunların hepsinin yeniden, sil baştan konuşulması lazım.

Heidegger, bütün ezberlerimizi bozacak, Batı'nın kendi kuruluş hikâyesi ile ilgili felsefe üzerinden şöyle bir cümle kurar: "Felsefe Sokrat'la birlikte bitmiştir." Felsefenin Sokrat'la birlikte bittiğini söylemek ne demek? Bütün hikâyenin aslında yeniden, sil baştan gözden geçirilmesi gerektiğini söylemek demek. Dolayısıyla, Batı tecrübesi üzerinden konuşuyorum, bu bütün insanlara da teşhir edildi. Tüm o batılılaşma hikâyesiyle, Batının geliştirdiği modern meydan

okumayla birlikte bütün insanlık, bir şekilde bu hikâyenin içine sürüklendi. Yani bir yalanı yaşamaya başladık. Heidegger, tabi Nietzsche'nin çocuğu olduğu için bu hikâyeyi çok güzel çözdü ve bütün şeyleri yeniden kodlamaya başladı Batılılar. Nietzsche ve Heidegger sonrası bütün yaşanan şeyleri yeniden kodlamaya, kendini yeniden formatlamaya başladılar. Bu önemli bir şey. Başka bir düzlemde baktığımızda, resmen Batı uygarlığının felsefi olarak bitişinin tescil edilmesi demek. Heidegger, çağında büyük bir düşünür. Herhangi biri değil. Ezberlerin ürettiği zihinsel sefaleti çok daha berbat bir şekilde yaşıyoruz ve bunun farkında değiliz. Yani bir ödünç akıl var, ödünç zihin var, ödünç bir dünya var. Her şey ödünç. Hiçbir şey bize ait değil.

Bir geri çekilme, içe kapanma olduğu muhakkak. Bugünün Türkiye'sinde yaşayan kişilerin -Müslüman, ateist, laik, muhafazakar fark etmeksizin-Batı karşısında bir kompleks sahibi olması, bir yenilgi psikolojisi ile hareket etmesi... Yani, yenilmediyse

bu nasıl oluştu, bu eğitim sisteminin içinde düzeltilebilir bir şey değil mi? Ortaya çıkan yeni insan tipi nasıl oluyor da bu psikolojiyi sürdürüyor?

Benim üzerinde yürüdüğüm cümlelerden birisi şu; çağı tanıyamazsanız, tanımlanırsınız. Dolayısıyla, özne konumuna yerleşemezsiniz. Sürekli nesneleşirsiniz. Bunu da fark edemezsiniz. Tanıyamadığınız bir çağı nasıl değiştireceksiniz? Böyle bir şey yok!

Bu tanıma, tanışma bir kendilik inşasına kapı aralar mı? Çağı tanıma diyorsunuz ya yeni nesil çağı tanıyarak mı kendini kuracak? Yoksa bu tanımaya, kendini kurup teklif sahibi olduğunda mı ihtiyaç duyacak? Öncelik hangisinde?

Bu çok önemli bir mesele ve henüz kavranmış değil. Böyle bir meselemiz yok bizim. Entelijansiyada fikir üreten insanların konuştuğu, böyle bir mesele yok. Yani konuştukları zaman da, ayakları yere basarak konuşmuyorlar. Şimdi söyleyeceğim yer şuydu; yenilgi meselesi. O yeri, buradan belirginleştirebiliriz. Biz yenilmedik. Biz, “Yenildik!” dediğimiz zaman yenildik. Bizdeki bütün bu psikoloji bozukluğu, aşağılık kompleksi hepsi buradan kaynaklanıyor. Bu, laiklerinde de var İslamcılarında da var, İslami kesimde de. Dolayısıyla, tekrar bıraktığım yere dönecek olursak; önce kendimizi tanıyacağız, ondan sonra çağı tanıyacağız.

Çağı tanıyarak bir yürüyüş başlattığımızda bu reaksiyoner bir yürüyüş olmuyor mu? Onlara benzemek üzere bir yola koyuluş, yolda oluş...

Bu sorunun, doğru bir soruya dönüşürülmesi lazım. Bizim müslümanların, hatta Batı dışındaki bütün toplumların, tüm medeniyetlerin çocuklarının sor-

Bizim yol yapmadan önce, yola çıkmaya ihtiyacımız var. Yol yapmaktan önce bizim, yola çıkacak, yolda olacak ve yol olacak insan yetiştirmemiz lazım.

ması gereken, asıl soru şu: “Neresi?” Yani biz, bir ülkede yaşıyoruz; ama yerimizi kaybettik. O yüzden ben şöyle bir cümle kuruyorum ben: “Bugün burada değil; çünkü biz burada değiliz. Dün buradaydı. Çünkü biz buradaydık. Yarının burada olabilmesi için de bizim burada olmamız lazım, kendimizde olmamız lazım, kendimizle olmamız lazım.” Bir kendimiz yok bizim. Yani bir fert sorunu var, bir kendi sorunu var. Biz şu an yersiz ve yurtsuzuz. İçinde yaşadığımız çağın, bizimle ilgisi yok. Bu çağa, herhangi bir şekilde bizim bir müdahalemizin, katkımızın olduğundan, bir ürünümüz olduğundan söz edemeyiz. İçinde yaşadığımız çağ, bizim için bir çağ değil, bir ağ. Bir ağın içine düşmüş durumdayız. Tarihte ilk defa yaşanan bir sorun bu. Daha önceki dönemlerde olmadı böyle bir şey. Bunu görmediğimiz sürece hiçbir şeyi göremeyiz. Hiçbir yere gidemeyiz. Yaşadığımız ve bütün insanlığın, dolay-

ıyla müslümanların fark etmesi gereken mesele şu; ilk defa tek bir zeitgeist’in, tek bir uygarlığın düşünce biçiminin, algılama biçiminin, zevk biçiminin, yaşama biçiminin zeminlerinin bütün insanlığın zihin yapılarına ve dolayısıyla var olma zeminlerine dönüşmüş olmasıdır. Biz yersiziz. Bugün tek bir yer var.

Peki ben olmam gereken yerde olmadığımı fark ettiğimde bizi buradan kim çıkaracak? Siz akademisyenlerle ilgili çok iyimser değilsiniz, entelijansiyadan da ümidi kesmiş durumdasınız. Toplumun ait olduğu yere kim taşıyacak?

Biz ne yapıyoruz? Sürekli yol yapıyoruz. Yapılan bu yollar, bizi yoldan çıkaracak. Bizim yol yapmadan önce, yola çıkmaya ihtiyacımız var. Yol yapmaktan önce bizim, yola çıkacak, yolda olacak ve yol olacak insan yetiştirmemiz lazım. Ama bunun farkında değiliz. “Hep maddi yatırım yapıyoruz, insana yatırım yapmıyoruz” diyoruz. Kullandığımız kavramlar

da iğrenç. “İnsana yatırım yapmak” ne demek? İnsan yetiştirmiyoruz diyelim, daha iyi bir ifade. Burada, üzerinde kafa yormamız gereken mesele şu; biz eğer içinde yaşadığımız çağda kendimiz olarak yaşamadığımızı, duyma biçimlerimizi, düşünme biçimlerimizi, yaşama ve var olma zeminlerimizi, aslında bizim çağımızın belirlemediğini dolayısıyla içinde yaşadığımız çağın, bizim çağımız tarafından kurulmadığını görmek zorundayız. İkincisi; içinde yaşadığımız çağı aşamadığımız sürece Kur’an ve sünnete gidemeyiz. Böyle bir şey yok. Çünkü İçinde yaşadığımız çağ, bizim zihin kalıplarımızı ve davranış biçimlerimizi belirliyor. Biz buradan istediğimiz kadar Kur’an’a ve sünnete gidelim, bu zihin kalıplarını terk etmeden Kur’an ve sünnet’e gidemeyiz zaten. Kur’an ve sünneti bu kalıplara hapsederiz sadece.

Bu çağın ağlarından kurtulma meselesi karşısında iki tavır var. Biri diyor ki “Okumuyoruz, okumadığımız için bu haldeyiz.” Diğeri ise “Çok okuduğumuz için kafamız karışıyor.” diyor. Ama ikisi de aynı sonucu veya aynı tipi çıkarıyor karşımıza. Bu çağın ağlarından kurtulmanın yolu ne olabilir?

Ben, ümmileşmeyi birkaç anlamda kullanırım. Birincisi; arınmak. Bütün kirlerden, insanı kendinden uzaklaştıran bedeninin bencilliklerinden, dolayısıyla insanı, içinde yaşadığı dünyanın kulu, kölesi yapan bütün putlardan kendisini arındırması. Bunun için yapılabilecek en iyi şey; insanın kesinlikle bir dağa çekilmesi, bir mağarada inzivaya kapanması değildir. Bence bu, kaçmaktır. Yapılması gereken şey şu; ümmileşme anlamında kendimizi, çağın kirlerinden arındırıp, arı, duru hale getireceğiz, saflaştıracağız. Bu tasavvufu da ilişkilendirebileceğimiz bir şey. İnsanın önce içine yolculuk yapması lazım.

İçinde yaşadığımız çağı aşamadığımız sürece Kur’an ve sünnete gidemeyiz. Böyle bir şey yok. Çünkü İçinde yaşadığımız çağ, bizim zihin kalıplarımızı ve davranış biçimlerimizi belirliyor.

Bugün arınma dendiğinde şu anlaşılıyor doğrudan; sosyal medyadan, akıllı telefonlardan uzaklaşmak falan... Bu değil diyorsunuz.

Arapça dersleri veren bir arkadaş bir gün yanıma geldi. “Biz çok kötü, çok şanssız bir zamanda yaşıyoruz. Ben aslında bu zamanda yaşamak istemezdim.” dedi. “Nerede yaşamak isterdin?” dedim. “Daha rahat edeceğimiz, her şeyin İslami olduğu bir ortamda yaşamak isterdim.” dedi. Ben ona şunu söyledim; “Sen Allahu teala’nın önümüze nasıl bir nimet koyduğunun farkında değilsin.” “Sen kaçyorsun.” Hâlbuki biz kurul-

muş bir dünyanın içine doğmak yerine bir dünya kuracağız. Böyle bir nimet var önümüzde. Mesele, bu imtihanın farkına varmak. Biz yeni bir başlangıcı, yeni bir doğumu başlatacağız. Burada bize yüklenen yükümlülük bu. Bundan büyük bir nimet var mı? Şimdi ümmileşme meselesi ile bunu nasıl ilişkilendiriyorsun diyeceksin. Bu ilginç bir örnek. Ümmileşmeye, vasat ümmet fikri üzerinden geçiş yapabiliriz. “Efradını cami, ağyarını mani” şeklinde tarif edebiliriz.

Bakara suresi 143. ayette Hz. Peygamberi’nin üç özelliğinden biri olan, şahit özelliği üzerinden vasat ümmet meselesini Kur’an-ı Kerim çok güzel açıklıyor. İnsanlığın önünü açacak, sadece Müslümanlara değil, tüm insanlığın önünü açacak bir anahtar sunuyor. Bizim artık, İslam’a nüfuz etmemiz lazım. İslam’a, ne ise o olarak nüfuz etmemiz lazım. Çağın ağları, bağları, bağlamaları kavramları üzerinden giderek, İslam’ı anlayamayacağımızı bilmemiz lazım. Sadece buradan oraya gidersek, burayı oraya götürmüş oluruz. Buranın tüm algılama biçimlerini, bütün kirlerini oraya yükleyeceğimizi, giydireceğimizi bilmemiz lazım.

Vasat ümmet kavramı ile ümmileşme kavramı arasında kurduğum ilişkiyi, ilk önce şöyle tarif ederek açıklığa kavuşturabilirim. Ümmileşme; zihinsel hicret bir defa. Yani ümmileşmeden kast ettiğim şey ilk önce; zihinsel hicret. Şu an biz fiili ve zihni bir işgal altındayız. Nasıl bir işgalden bahsediyorsunuz diyeceksiniz. Bu ülkede hangi aygıt bizim elimizde? Ekonomik iktidar aygıtları mı, kültürel iktidar aygıtları mı? İlle de iktidar aygıtlarının bizim elimizde olması gerekiyor mu? Bu da ayrı bir soru. Bu fiili işgali mümkün kılan şey; zihni işgaldir aslında. Zihnimiz işgal edildiği için fiili işgali göremiyoruz. Burada zihni işgali “decode” etmemiz lazım. Bu işgali kırmamız lazım, kodlarını

çözmemiz lazım. Yapıyı çözüp, yeniden kurmak... Yeni bir yolculuğa çıkmamız lazım. Mekke sürecinde yapılan şey bu. Bütün hikayenin akide üzerinden kurulması. Sadece zihni bir inşa faaliyeti değil o. Zihnimiz, seküler zihin setleri üzerine şekillendiği için hemen böyle söyleyebilirsiniz. Ama eksen olarak, orada zihnin inşa biçimi var. Müslüman zihninin, müslüman duyurgalarının, idrak biçimlerinin, eşyaya bakış biçimlerinin, eşyayı algılama biçimlerinin, eşyanın hakikatlerine nüfuz etme biçimlerinin... Dolayısıyla hemen ardından Medine süreci gelecek. Orada çağrı ve akidenin temel güzergâhları belirleniyor. Dolayısıyla yolculuğa çıkılmış oluyor. Yolda olma halidir Medine. Mekke süreci, yola çıkma halidir. Medeniyet de yol olma halidir. Medeniyet denince, zihnimizde ne kadar algılama biçimi varsa hepsini çöp tenekesine atarak düşünmemiz lazım. Burada "Müslüman zihni nasıl işler?" üzerinden geliştirmeye çalıştığım bir çerçeve var. Müslüman zihni, Fussilet suresi 53.ayet üzerinden işler. Yani ilk önce enfüs; enfüste içe doğru yolculuk yapılması lazım. İçe doğru yapılan yolculuk; kişinin beninden kendine doğru yürümesidir. Kendine doğru yürümesi ve kendini aşması. Mekke sürecinde kişinin benini aşması, Medine sürecinde ise kişinin kendini aşması vardır.

Müslüman zihni ve Müslüman var oluşu... Dikey eksenin yani enfüsün Müslüman ruhunu, şahsiyetini, dünyasını inşa etmesidir. Yatay eksen de bunun dışı yansımasıdır. Yani Mekke sürecinde hakikatin hayal olması dikey eksen, Medine sürecinde hayat olması yatay eksenidir. İkisinin toplamıdır medeniyet.

Bugün Müslüman bir insanın parası var, imkânı var, fakat o imkânları ile ihtiyacını nasıl giderebileceğine dair bir fikri yok. Mesela bir ev yaptırmak istese hem simgesel hem de işlevsel

Dikey eksenin yani enfüsün Müslüman ruhunu, şahsiyetini, dünyasını inşa etmesidir. Yatay eksen de bunun dışı yansımasıdır. Yani Mekke sürecinde hakikatin hayal olması dikey eksen, Medine sürecinde hayat olması yatay eksenidir. İkisinin toplamıdır medeniyet.

boyutu olan bir mimari yapı kurduramıyor. Veya çocuğunu nasıl ve niçin yetiştirmesi gerektiğini ilişkin bir tasavvuru yok. Dolayısıyla sahip olduğu imkânlar onun daha bir kendinden uzaklaşmasına ve krize sebep oluyor. Bu niçin böyle?

Bu İslamcılık hareketinin reaksiyoner olmasıdır. İslamcılık, bir aksiyon değildir. Aks yok, çünkü eksen yok. Aksiyonda eksen bellidir. Reaksiyon tam yersizlik hali, yerin yitilmesi işte. Cibril hadisini hatırlayın. İslam, iman, ihsan. Önce teslim olacaksınız. Ama o yetmez. Teslim olmuş kişi, emaneti üstlendiğinin şuurunda olan kişi değildir aslında. Asıl emaneti üstlenen kişi mümindir. Yani teslim olan kişi, güvenilir kişidir. Ama mümin olan kişi, güven veren kişidir. Yön veren kişidir.

Bugün sanki tersten giden bir şekilde, ihsanı konuşuyoruz. İhsanı konuşarak iman ve İslam'a ulaşmaya çalışıyoruz. İlmihal bilmiyor ama tasavvuf hayatına talip. Bundan sebep, doğru zamanda ve zeminde muhatap olduğunda bir inşaya vesile olabilecek şeyler ifsada sebep oluyor.

Medeniyet fikri, bütünlük fikridir. Eşyaya, hakikate insana her şeye bütüncül

bakabilme meselesidir. Bu bütüncülük, sadece müslümanlarda var. Taoizmin, Hinduizmin, Paganların, Batılıların, böyle bir derdi yok. Parçalı bakıyorlar. Batı uygurluğu, doğrudan fiili gerçekliği mutlaklaştırıyor, fiillik ötesi gerçekliği imha ediyor. Kadim medeniyetler de fiillik ötesi gerçeği mutlaklaştırıyor, fiili gerçekliği ihmal ediyordu. İkisi de tek boyutlu. Ama ikinci, tersinden seküler. Seküler; parçalayan, bölen demek. Medeniyet fikrini vahiyle, fiil ve fiillik ötesini yani iç ve dışı birleştiren bir tecrübeden bahsediyoruz. "Mekke+ Medine= Medeniyet"tir diyorum ben. Yani; ilim+irfan= hikmet. Başka bir düzlemde bu yolculuğun adı budur. Daha felsefi düzlemde; vücut + vicdan + vecd. Başka bir düzlemde ribat + irtibat = rabita; biliş + oluş = var oluş gibi... İnsanların bilmeden, sünnet ve hadisle ilgili konuşuyor olmalarının sakıncaları burada gizli.

Bir çağın içine itilmiş, fırlatılmış gibiyiz şu an. Ama farkında değiliz. Müslüman olduğumuzu söylüyoruz. Müslümanlıkla kurduğumuz ilişki, müslümanlığın bizden kurmamızı istediği ilişki midir? İslam'ın bizden kurmamızı istediği ilişkinin ne olduğunu bilmiyoruz biz. Tam bir çağ körleşmesi yaşıyoruz. Tarihin önceki dönemlerinde yaşanmamış bir şeyden bahsediyorum. Bütün insanların zihin ve zeminlerinin; duyma, düşünme, yaşama, var olma biçimlerinin tek bir duyma, düşünme, yaşama biçimine, zihne ve zemine dönüşmesi çağ körleşmesidir işte. İnsanın yerini yitirmesi... Yerini yitirmesi, dilini yitirmesi demek. Yerini yitirmesi, Medine'nin gitmesi demek. Dolayısıyla Medine gitmişse Mekke olmadığı içindir, Mekke göçtüğü içindir. Bunu İstanbul'a bakarak tespit edebiliriz. İstanbul bugün müslüman bir şehir mi? Ama yüz sene önce %40'ının gayrimüslimlerden oluşmasına rağmen Müslüman olan bir şehirdi.

İstanbulun Müslüman olup olmamasıyla ilgili kriteriniz ne? Bir şehrin Müslüman bir şehir olması için nüfusunun Müslüman olması yetmiyor mu?

Değişik düzlemlerde görülebilecek bir şey bu. Siz, İstanbul'dan tarihi süreci çekin. Sadece kültürel ekoloji olarak veya mimari ekoloji olarak bakın. Orada ne görüyorsunuz? Bir şizofreni göreceksiniz. O tarihin karşılığı nedir, ne kadardır? Ne kadar bir karşılığı var bizde? Nereye kadar karşılığı olup olmadığına, hangi İstanbul'da yaşadığımıza bakarak karar verebiliriz. Bizim harekâtımızı şekillendiren İstanbul, hangi İstanbul? Biz bugün, kariyer peşinde, dolayısıyla para peşinde, makam peşinde, dünya peşinde koşturmuyor muyuz?

Süleymaniye, Osmanlı medeniyetinin ruhudur. Süleymaniye, Sinan'ın ibadettir. Bizim ibadetimiz ne? Biz, rotamızı bulduğumuzu söylüyoruz; ama sürekli istikametimizi kaybediyoruz. Yani, yönümüzü bulduğumuzu söylüyoruz ama kiblemizi kaybediyoruz. O yüzden şunu sormamız lazım; bizim kiblemiz neresi?

Hangi düzlemden bakarsanız bakın, siz mevcut İstanbul'un müslüman bir İstanbul olmadığını görürsünüz. Yani, burada yitirilen bir şey var. Kaybettiğimiz ama fark edemediğimiz bir şey var. İşte o şey; aura; habitus. Aura; bizim havasını soluduğumuz, müslüman olma heyecanını yaşadığımız şey. O yok. Biz, İstanbul'a bakarak bu havayı soluduğumuzu söyleyemeyiz. Biraz söyleyebiliriz. Acınırız, dövünürüz. Habitus da onu iliklerimize kadar yaşadığımız yer; yani Medine'dir. Yani İstanbul'un bir Mekke ve Medine'si var. Her insanın da bir Mekke'si ve Medine'si var dolayısıyla.

Hız. Peygamber'in kendisini Medinet'ül-ilm; ilmin Medine'si diye tarif etmesi... İnsanla şehir arasındaki birbirini

var eden, birbirini varoluşa kışkırtan irtibatı görmemiz lazım. İnsan şehre yürüdükçe, şehir insanlaşır. Şehir, insanla konuştuğunda insan, şehir olduğunu anlar. İnsan, varlığını şehre borçludur. Şehir de varlığını insana borçludur. Nasıl ki insanın bir ruhu varsa, artık bu klişe bir laf, şehirlerin de ruhu vardır. Ama şehirlerin ruhu insandır.

Burada korkunç olan şey kaybettiğini unutmak. O ne olacak? Bir şeyi kaybetsek, onu ararız, karşılaştığımızda biliriz, yolda görsek sahipleniriz. Ama şimdi kaybettiğimiz şeyi de bilmiyoruz ve unuttuysak...

Değil, işte çağı tanıma meselesi bu. Üm-

Süleymaniye, Osmanlı medeniyetinin ruhudur. Süleymaniye, Sinan'ın ibadettir. Bizim ibadetimiz ne? Biz, rotamızı bulduğumuzu söylüyoruz; ama sürekli istikametimizi kaybediyoruz.

mileşmeyi konuşuyoruz. Şu an yeryüzünde yaşayan tek bir uygarlık var. Batı uygarlığı... Batı uygarlığı dışında hiçbir medeniyet yaşamıyor. Bu çok önemli. Çağ köleleşmesi burada başlıyor. Bunu Çinliler de yaşıyor, Hintliler de yaşıyor, Müslümanlar da yaşıyor. Çinlilerle, Hintlilerle, Müslümanları karşılaştığımızda arada çok ciddi fark var. Biz bir şekilde bir şeyleri yitirdiğimizin, en azından his düzeyinde farkındayız. Ama ne yitirdiğimizi bilmiyoruz. Adını koyamıyoruz. Bunu aktüalize edemiyoruz, aktüel hale getiremiyoruz. Karşılığı yok hayatımızda. Çin, kapitalizmin tarafından yutuldu. Ama aynı zamanda Konfüçyanizm de yutuldu. İslam dünyası da bir şekilde durduruldu, yutuldu bitirildi. Ama İslam ve İslam'ın kaynakları bitirilemedi. Hala Müslümanların bir şekilde o kaynaklarla doğrudan ve doğurgan bir irtibat kurmaları halinde insanlığını önünü açabilecek durumdadır. Bu İslam'ın kendinden kaynaklanan bir şey. Çin bu anlamda taşralı, bir universalite iddiası olamadı. O yüzden çabuk yutuldu ve uyutuldu. Biz yutulduk ama uyutulmadık. Yedi uyurları

yaşıyoruz belki, bilmiyorum.

Çağ köleşmesi iki şekilde tezahür etti. Birincisi; bütün insanlığın Batı'ya mahkûmiyeti... Bütün kullandığımız kavramlar ve kurumlar Batı'ya ait. İkincisi; bütün insanlığın kendinden mahrumiyeti... Dolayısıyla sünnet burada önemli işte. Bütün kilit orada. Âlemlere rahmet olarak gönderilme meselesi çok önemli bir şey. Yani bütün insanlığın birikimine ulaşabilecek durumdayız. İslam da dâhil hiçbir şeye, ne ise o olarak nüfuz edebilecek durumda değiliz. Devasa bir perde var. Acayip bir şekilde hakikatin üzeri örtülmüş durumda. Bu örtü yokmuş gibi hareket edemeyiz. Zihnin körleşmesi bu. Zihnin arındırılması lazım. Biz, müslüman zihne sahip değiliz ki. Neyi, neye göre algılıyorsun? Mevcut algılama biçimlerinin dışına çıkabilmiş durumda mısın? O yüzden şöyle bir cümle kuruyorsun. İhlas ile akli karşılaştırıyorsun ve "akıl ne kadar yüce bir şey. Ve aslında nice ihlaslı insanlar gördük ki ne numa-

Çağ köleşmesi iki şekilde tezahür etti. Birincisi; bütün insanlığın Batı'ya mahkûmiyeti... Bütün kullandığımız kavramlar ve kurumlar Batı'ya ait. İkincisi; bütün insanlığın kendinden mahrumiyeti...

rular çeviriyorlardı" diye bir cümle kuruyorsun. Bu zihninin, çağdaş hurafeler çöplüğüne dönüştüğünü gösterir ve sen farkında değilsin. İşte çağ köleşmesi bu. İhlasla akli nasıl karşılaştırabilirsin? Bu, zihninin ne kadar sığ olduğunu gösteriyor bir defa. Akıldan, hangi akli kast ediyorsun? Modern akıl! Lütfen yani. Bu nasıl berbat bir şey? Bunların hiçbirini görmüyorsun. Zihnin körleşmiş durumda. Biz zannediyoruz ki mevcut aklımızla görürüz. Basar, sadece hasarlar icat eder. Her şeyi hasardan ibaret sanır ve sürekli hasarlar üretir. Sadece basiret, hisarlar örer. Basar ile basiret arasındaki farkı fark edemiyorsak neyi fark edeceğiz ki? Faruk olacak diyoruz müslüman, tefrik melekeleri geliyecek diyoruz. Hani meleke, nerede? Mülk âleminden

çıkışmış değilsin ki. Mevcut algılama biçimleri üzerinde Kuran'ı tanınmaz hale getiriyorsun.

Bugün Kur'anı akla vuracağım derken, vuracağı akıl da Kur'an'ın öğördüğü Müslüman akli değil yani? Bugünkü akıl, bunu almaz dendiğinde akıl karşıtlığı ile itham olunuyor. Veya işte sünnet çok kıymetli Kuran onun rehberliğinde okunmalı dediğiniz zaman, bütün tarihin kirini pasını bugüne taşımakla suçlanıyor insanlar.

İslamî, yazan çizen, entelektüel, aydın, ilim adamı denen insanlar bu tuzağın pençesinde kıvraniyor. Bu, bizim yaşadığımız çağ körleşmesinin dibi. "Ben Kur'an'ı anlarım" diyen adam, sünneti bir şekilde dışarıda bırakarak, neyi anladığını ve neyi anlamadığını anlamayan bir adamdır. Yani mevcut anlama biçimi sadece bilgilenme, epistemoloji üzerinde işleyen bir şey. Ben öğrenerek, kitabı okuyarak... Yok, böyle bir şey. Hz. Peygamber boşuna gelmedi. Asıl olan şey, ameldir. Amel olmadan, ilmin bir kıymet-i harbiyesi olmaz. Kişi sözünün eri olacak deriz değil mi? Bu dediğinin hayatta bir karşılığı yoksa bir anlamı yok. O zaman boşuna konuşuyorsun demektir. Bu, meselenin bence püf noktası. Sünnet-i seniye'nin ontolojik bir yanı var. Sünnet-i seniye bizatihi; hitabın hayata dönüştürülmesidir. Bu kitabın, hitabının hayata nasıl dönüştürülebileceğini gösteriyor. Doğrudan vahiy ile muhatap olan peygamber, bize nasıl dönüştürülebileceğini gösteriyor. Ama eğer sen, sünneti devre dışı bırakırsan ontolojik olarak felaket bir yere sürüklemiş olu-

yorsun insanları. Sanki vahiy ile muhatap olan senmişsin gibi oluyorsun. Sen kim-sin? Sanki vahiy yeni geliyormuş gibi Kitapla muhatap olmak çok başka bir şey. Çok tehlikeli bir şey bu. Kendini Hz. Peygamber'in yerine koymuş oluyorsun. Çok sakat bir şey. İkincisi; insanlığı peşine sürükledikleri felaket, bütün herkesin yaşadığı bir felaket. Bu felaketi fark etmemiz lazım. Ama biz bu felakete park ediyoruz. Oraya yerleşiyoruz. Orayı, ilk önce zihni olarak terk etmemiz lazım.

Zihin ile zaman arasındaki etimolojik ilişki de çok önemli. Zemin olmadan, zamanla kurduğumuz ilişkinin kıymet-i harbiyesi olmaz. O zamanı zeminde yaşarız zaten. Her zemin, kendi zamanını, dolayısıyla kendi çağını üretir. Dolayısıyla her zemin, bizi çağlardan kurtarmaya adaydır. Biz, o zemine vukufiyet kesp ettiğimiz oranda o ağlardan, bağlardan, bağlamlardan, kavramlardan kurtuluruz. Bu vasat ümmet meselesinden, ümmileşmeye geçebiliriz derken kast ettiğim şey şu; Bakara suresinde Hz. Peygamber'in hakikatin şahidi olması, Hz. Âdem'den bu yana ortaya konan bütün çağrılarının ve dolayısıyla o çağrılarının yaşandığı çağların şahidi olması. Zihnin tamamlanmış olması. Hz. Âdem'in bütün insanlara bıraktığı emanet de bu aslında. Dolayısıyla içinde

Kitap asıldır, sünnet-i seniyye usüldür. Eğer bunu kavrayamazsak, hiçbir şeyi kavrayamayız. Hz. Peygamber, onun nasıl hayata aktarılacağını anlattı.

yaşadığı çağın şahidi olması. Yani vasat ümmet... O zaman ne oluyorsun? Bütün çağları, zamanları seferber eden, bütün çağları kendi çocuğu kılabilen ve bütün çağların çocuğu olabilen...

Burada sünnet-i seniyye'nin önemi ortaya çıkıyor. Kitap asıldır, sünnet-i seniyye usüldür. Eğer bunu kavrayamazsak, hiçbir şeyi kavrayamayız. Hz. Peygamber, onun nasıl hayata aktarılacağını anlattı. Nasıl sorusunun cevabı, usulle ilgili bir cevaptır. Nasıl, bunun usulünü anlatmış olur. Tefsirin, hadisin usulü olmadan olur mu?

Lisede okuyan bir genç, kendi değerleri istikametinde bir hayat yaşayıp, olarak değerlerinden taviz vermeksizin, yani insan kalarak bu hayatı tamamlamak için nelere dikkat etmeli?

Bunun yolu şu; şu an içinde yaşadığımız çağın en temel sorunu, narsizm. Bu çağ,

egoyu acayip bir şekilde öne çıkarıyor. Arzuların iktidarı ve tahakkümü var. Hız, haz ve ayarsız. Dromokrazi, demokrasi değil. Bitti demokrasi. Kişinin benini aşip kendine ulaşması ve kendini önemsemesi lazım. Onun için de kendini bulması lazım. Kendini bulmadan, kendini önemseyemezsin. Şu an, kendilerini önemseyen insanlar aslında egolarını önemseyen insanlar. Kendini önemseyen insan, kendini terk eden insandır. Kendini aşan insandır. Bunun yolu saflaşmaktan geçer. Bunun yolu tasaffiden geçer, irfandan geçer. "Bu toplum ariftir." diyoruz. Boş laf değil ki bu. O yüzden, bu ülkenin önündeki en büyük engel, takoz aydınlar diyoruz değil mi? Ama halk; o derin yapıların, çözülmemiş kültürel kodların, kolektif hafızanın verdiği güçle, acayip bir şekilde basiret geliştiriyor. Diğeri, sadece başarıyla bakıyor.

Kişinin kendisiyle uğraşması, tevazuyu önemsemesi gerekir. Kişi kendisiyle uğraştıkça, tevazuu artar. Kendisiyle uğraştıkça, ne kadar berbat bir yaratık olduğunu görür zaten. Ne kadar saçma sapan şeylerle uğraştığını görür. O zaman en küçük şeyde, en küçük şeyleri görebilir. Özellikle genç arkadaşlar, bunu daha iyi yaparlar. Onun heyecan ve coşkusunu yaşarlar. ■

ŞİİR

Kanımda savrulan bir kılıcın ilk cinayeti yahut susmak

■ ASİM ERDEM

III. KADEME

Bugün bir kadınla oturduk
kayalıklardan alone wolf duyuldu
Bir kadın oturunca da güzelmiş
bir kadın kırkına gelse bile güzelmiş
içimde aramak namına gömülü mü denir
ne denir bilemedim
bir sandık yatıyor dedim
zaten bilmek bitirir insanı
az bilenlere bakıyorum ne az bitmişler
okudukça puslanır mı yaşamak
bugün bir kadınla oturmuştuk zaten kırkına varmış
okudukça puslandı kadın
ben okudum o yaşlandı

sakin kalmıyor ellerim ya buz kesecek
yahut alev alev
öyle ya üşüyeceğiz kül rengi bulutlarla sırılsıklam
merhum yağmurlar yok artık rahmet ağsın üstümüze
anlamı var mı şu kırık banliyölerde
havlamanın dedim
tam ortasında karanlığın
tam ortasında kancıklığın
ortasında müzahrefat üzerine serdiği şiltesine
oturan bu vahşi güruhun
bir dedi
bunu bir adam dedi
bunu gelmiş geçmiş en büyük adam dedi
sesi arşı yırttı attı sesi bizi yırttı
ki biz ne arş kadar ne yer kadar
ancak ağaç gölgeleri kadardık

bugün bir kadınla oturmuştuk
gerçi kadın kalktığında da güzeldi
evliydi ve yine güzeldi
erkeğinin omzunda uyurmuş
boyu boyunca uzanıyordu gece
bir bebek doğsa hiç sabah olmayacak sanırdı
hiç sabah olmayacak sandım
o adam tüm bedeniyle gelince
sabahlar dedim gelir de gider de
biz Ebreheler gördük biz elli beyazlı
kanımızı kın eden Ebreheler
susmak dedim kanımda savrulan bir kılıcın ilk cinayetidir
sustukça öldüğümüz kadar öldürürüz
yaşamak için bile öldürmedi elli beyazlılar
dahası içindi
cesetler döller çıplaklıklar
bense yaşatmak için ölecektim

kadın bir dağın bembeyaz etekleri kadar güzeldi
tamamdı sisiyle pusuyla yaşamak
bir daha baktım kadına
-kadın ilkbaharın renklerinin raksı kadar-
adama baktım
ne güneş ne ay
ne yıldızlar yaşamayabilmek kadar
öyle ki eti sökmeli kalay
ellerimin lekesine baktım
seherleri kendime değil
kendimi seherlere sakladım

Son Umut

Sayırsız madalya ve şampiyonluk, dünya çapında dereceler... Makûs talihimin yapıtaşları oldu bu gururum ve kibrim... Zafer, benim hayatımın tek kelimeyle özeti hâline gelmişti. Başarısızlığa asla tahammülüm yoktu. Oysa zafer de yenilgi de sağlıklı bir hayatın yanında neymiş ki? Hayatta şükürü gerektiren o kadar çok şey sahipmişiz ki. İnsan yaşayarak öğrenir derler ya, bunu yaşayarak anladım. O kaza, benim hayatımda bir kırılma noktası oldu. Artık tek duam, eski sağlığıma kavuşmak, eski hırşımdan ve kibrimden uzak olmaktı.

Bu düşüncelerle, iki yıldır devam ettiğim fizik tedavi merkezine doğru yol alıyordum. Ara sıra camdan bakıyor, “talihli” sıfatıyla nitelendirdiğim insanları izliyordum. Ne güzel yürüyorlardı, onlar için sıradan olan birkaç adım, ardi arkası kesilmeyen şampiyonluklara imza atan ve şu sıralar yürüyemeyen bir atlet için dünyalara bedeldi. Annem yanımda oturuyor, tedavi sürecimin ikinci yılında bile hâlâ gözlerime umutla bakıyordu. Canım annem, her daim destek olmuş-

tu bana. Tekerlekli sandalyeye mahkûm kalsam da yalnızlık duygusunu hiç tatmamış olmak beni biraz olsun avutuyordu. Annemin kokusu bana eskisinden daha fazla güven verir olmuştu. Fakat fizik tedavi merkezine yaklaştıkça bu güven, yerini umutsuzluğa bırakıyordu. İşe yaramayacağını düşünüyordum, o korkunç kazadan sonra bir daha asla yürüyemem

sanıyordum. Hatta bazen “keşke dünyaya gelmeseydim” dediğim anlar bile oluyordu. Ancak elbet bir gün hayatımı değiştirecek o büyük adımı atacak, karamsar kalbimi bu derin çukurdan kurtaracaktım.

Tedavi odasına doğru yol almaya başladık. Artık burası benim için iyice sıradanlaşmıştı. Haftanın belirli günleri

ziyaret edip eve döndüğüm bir yer hâline gelmişti. Doktorum kapının önünde belirdi, ilk günkü gülümsemeye “Hoş geldin Çağlacığım!” dedi ve içeriye girdik. Annem beni doktora emanet edip alnıma bir öpücük kondurdu. “Tedavi bitince beni ararsın güzel kızım, seni çok seviyorum” dedi. Gülümseyerek kafa salladım. Umut dolu gözlerle bana baktı. Çünkü o, umudunu hiçbir zaman kaybetmemişti.

Kapı kapandıktan sonra doktorumla sohbet etmeye başladık. Adı Güneş’ti ve gerçekten annemden sonra benim ikinci güneşimdi. Sarı, upuzun saçları vardı ve gülümsemesi her daim içimi ısıtıyordu. Benden yaşça büyük olmasına rağmen bana bir arkadaş gibi davranması hoş-

Makûs talihimin yapıtaşları oldu bu gururum ve kibrim... Zafer, benim hayatımın tek kelimeyle özeti hâline gelmişti. Başarısızlığa asla tahammülüm yoktu.

ma gidiyordu. Ona hissettiklerimi anlatıyor, içimi rahatça dökebiliyordum. Gerçekten bana çok iyi geliyordu.

Sohbetten sonra fizik tedaviye başladık. Artık hareketleri ezberlemiştim. Arkada çalan hareketli müzik beni canlandırıyor ve daha istekli hâle getiriyordu. Bu esnada doktor, kucığında tuhaf bir köpek yavrusu ile geldi ve ilk defa gördüğüm bu

tüysüz köpeği ayaklarımın üstüne bıraktı. Modern tıbbın bütün imkânları kullanıldığı halde neredeyse hiçbir ilerleme kaydedememişim. Doktorum, belki de son çare geleneksel yöntemlere başvurmuştu. Tedaviye bu şekilde devam ettik. Birkaç gün sonra ayak parmaklarımın ucunda hafif bir karıncalanma hissettim. “Güneş Ablam!” diye bağırdım. Evet, sonunda başarmıştık. Ayaklarımı hissediyordum, hem de modern tıbbın imkânlarıyla değil, eski bir İnkâ tedavisi yöntemiyle. Birkaç hafta sonra zorlanarak da olsa ilk adımımı atmıştım. Belki bir daha hiç yarışamayacaktım ama, yürümeye başlamak bile dünyalara değerdi. Demek ki Allah’tan ümidimizi hiçbir zaman kesmemeliyiz. Bazen tüysüz, tuhaf bir köpek yavrusu bile bir derdin dermanına vesile olabiliyor. ■

The Giver

Duygular, düşünceler, hisler, diller, dinler, sevinçler, acılar... Bunlar hep insanı insan kılan unsurlardır. Bunlardan gayrı bir hayat sürmek insanca bir hayat değildir elbet. Fakat bütün bu değerler yüzünden yaşanan bazı sıkıntılar, tüm bunları yok saymanın daha akıllıca olabileceğini düşündürüyor insana. Birçok farklı dilin, dinin; dolayısıyla birbi-

rine zıt birçok düşüncenin ve hissin, kötü duyguların, yaşanan büyük acıların, haksızlıkların, savaşların çözümü olarak tüm değerleri -yaşanabilecek birçok sevince rağmen- yok etmek herkesin aklına yatan bir düşünce olmasa gerek.

Yaşanan birçok sıkıntılı şeyin kilit noktası insan aslında. Doğruyu veya yanlış seçmek onun elinde. Fakat insana seçme şansı ve-

ridiğinde her zaman yanlış seçiyor. İnsanlar kendi dinlerinden hatta kendi mezheplerinden olmadığı için bir sürü insanın canına kıyıyor, sadece konuştuğu dil veya teninin rengi farklı olduğu için binlerce insan ölüyor. Her yıl 40 milyon insan açlıktan dolayı can veriyor. Hem de bunların çoğu çocuk ve bir çocuğu doyurmak sadece 90 kuruşken. Dünya kendi içerisinde bu kadar çelişirken, insanlar sürekli yanlış olanı seçiyorken, doğru olan; insanların elinden seçme hakkını almak mıdır yoksa doğruyu seçmelerini sağlamak mı? İşte tam da bu noktada izlediğim bir filmden bahsetmek istiyorum: The Giver

Siyah beyaz başlıyor film. Renklerin, insanların haksızlığa ittiği düşünülerek hayattan çıkarıldığı bir dünya. Duyguların, dinlerin, mevsimlerin, müziğin, hareketin, sıradışlılığın, farklılığın alındığı; ruhun yok edildiği ve sadece ölü bir beden yaşadığı bir dünya. Hayal etmesi bile zor. Her sabah yapılan iğnelerle duygularını alan, insanların konuştuğu dile bile karışan, duygu yerine hissi, sevgi yerine keyfi kullanmaya mecbur bırakan bir sistem.

Etrafı koruma altına alınmış, her santiminde düzenin hakim olduğu böyle bir yerde ölüm de tabii ki kontrollü yapılıyor. Belli bir yaşın üstüne gelen insanlar, adına “sınırın ötesine salınma” dedikleri bir seremoni ile ölümün eline bırakılıyor. Ama ne ölenler öldüklerinin farkında, ne de diğer insanlar kendilerinin de böyle bir sonu beklediğinin. 18 yaşına basan çocuklarsa yeteneklerine göre Baş Yaşlı olarak adlandırılan bir otorite tarafından çeşitli mesleklerle görevlendiriliyor. Jonas da bu çocuklardan biri. Fakat diğerlerinden çok farklı ki bu yüzden özel bir mesleğe seçiliyor: Anı toplayıcılığı. Sadece bir kişiye verilen bu görevin amacı; yok edilen anıları, insanlığın geçmişini önceki toplayıcıdan alarak muhafaza etmek.

Peki, kimsenin bir fikir sahibi olmadığı ve isteyerek unutturulan “geçmiş” neden

Dünya kendi içerisinde bu kadar çelişiyorken, insanlar sürekli yanlış olanı seçiyorken, doğru olan; insanların elinden seçme hakkını almak mıdır yoksa doğruyu seçmelerini sağlamak mı?

hala bir kişide saklı tutuluyor? Bunun sebebi de kurulu sistemin tecrübelerinin ötesindeki konularda ona yardımcı olmak. Geçmişin anılarıyla güne rehberlik etmek. Fakat Jonas gerçek hayatı tecrübe ettikten sonra hissetmeden yaşamının bir anlamının olmadığını düşünerek, bütün insanların kendisinin tattığı o hoş duyguyu -aslında insan olma duygusunu- tattırma çabası içerisinde girer. İnsanları yeniden insan yapmak, geçmişleriyle, anılarıyla buluşturmak ister. Bunun için harcadığı çaba ile film devam eder. İnsanların seçme hakkının olmadığı bir dünyadan, doğruyu seçebilme olasılığının olduğu bir dünyaya geçmesi büyük bir

imkan oluşturur onlar için. Doğruyu seçmek veya seçmemek değil aslında olay.

Hayat acılarla var olur. Biz hayatı mükemmelleştirmek isteriz ama bu imkansızdır. Olumsuzlukların olmadığı bir dünya hayal etmek serbesttir. Fakat yaşadığımız dünyanın böyle olmasını beklemek de aptallıktır. İnsanlardan akıllarını ve kalplerini satın almak onların hayatını güzelleştirmek değil yok etmektir. Bunu ancak sevgi sayesinde oluşan bağlar çözümlenebilir. İnsanları, yaratıldıkları gibi kabul etmek sevginin bir getirisiidir. Farklılıkları birer imkan ve vesile bilmek insan kalmanın tek yoludur. ■

Değişim Senfonisi

Değişim hayatın ritmidir. Bu uzun senfoninin değişken melodisi. Akıp giden hayat nehri- nin önüne çekilen set...

Kaçınılmazdır değişim. Her an, her yerde, her şey değişir. Kaçınılmazlık da değişir. Değişim de...

Şu an bunu okurken bile çok şey değişti mesela. Hisler, duygular, hayaller...

Mekân değişir.

Zaman değişir.

Peki ya zamanın ve mekânın halifesi?

İnsan?

İnsan değişmez mi?

Değişir...

Her şey değişir dedik ya hani. Aslında en çok da insan değişiyor, insan değişir.

Bir yudum kahve olur bazen; mağrur ve keyifli... Karların arasında açan bir karde- len olur bazen; umut dolu ve gizemli... Bazen şıprıdayan yağmur gibi melodik, bazen de fırtınalı geceler kadar kasvetlidir

insan. Bu böyledir. Sürekli değişir insan; her saniye, her an...

Peki değişim hep iyi midir? Değişmeli mi- yiz yani?

Bana değişim hep iyi bir şey gibi gelmiş- tir. "Neden böyle yaptın?" diye sorarlar bazen, "Değişiklik olsun diye!" deriz ya hani. İşte; hep iyi görünmüştür bizlere "değişim"...

Sihirli bir değnek gibi... Dokunacak ve her şey değişecek sanırız. Değişecek...

Güzelleşecek yani. "Değişim iyidir!", "Değişime ayak uydurmalı insan." Evet; bunlar bizim mottomuz. Böyle öğrettiler bize. Parola: "Değişim!"

İnsan imparatorluğunun ihtişamlı ilham kaynağıdır değişim. Bir motto daha: "Mutluluk gelecekte." Neden? Çünkü bir şeyler olacak, perde aralanacak ve en sevdiğimiz oyun oynanacaktır sahnede. Sihirli değnek dokunacaktır şimdiye ve değişecektir yarınlar.

Ya da...

Biraz karamsar mı olsak? Değiştirsek ruh halimizi. Hayır, en iyisi realist olalım ve büyüleyici değişim imparatorluğundan sıyrılıp, günümüz dünyasına göz atalım.

Huzur dolu, dingin bir senfoniydi bizimkisi. Yavaş, ahenkli ve kusursuz... Sonra bir şeyler değişti. Melodi hafif bir sekteye uğradı, tuhaf bir hareketlilik; çok da fark edilmeyen bir ivme kazandı tempo. Değişim yine mutlu etti bizleri. Değişimi, dinginliğe tercih ettik yine.

Sonra biraz daha hızlandık. Alışılmadık birkaç enstrüman daha eklendi senfonimize. Belki fark edemedik, tempoya kaptırdık kendimizi; ama ahenk bozulmuştu! Ve tempo gitgide artıyordu.

Şef, şef neredeydi? Kusursuz orkestramızın nadide şefi?

Şefi arıyorduk, bulamadık. Ritim, tempo, hareket... Bir şeyler ters gidiyordu sanki. O dinginliğin yerini, sesi gitgide yükselen tuhaf bir gürültü almıştı. Ve nakarata hızla yaklaşıyorduk. Koşu bandında koşmak misali. Tempo artıyordu, ayak uydurmaya çalıştıkça sendeliyorduk.

Ve hala şefi arıyorduk; hiç birimizin aklına aynaya bakmak gelmemişti. Tempo arttıkça, nakaratin yaklaşacağını anlamamıştık.

Değişim, masumane bir değişim miydi sonu yaklaştıran?

Değişim, bizi hep mutlu etmez miydi hani?

Sahi, ne değişmişti? Ne değişmişti de dingin bir seher vakti, alacakaranlığa dönmüştü birden?

Öyle ya; bir şeyler değişmişti. Bir şeyler; ama ne?

Sihirli değneğimiz değişim gelse, kabuslardan bir kabus; şu zamana bir dokunsa...

Her şey ne kadar güzel olurdu değil mi?

Sahi, ne değişmişti? Ne değişmişti de dingin bir seher vakti, alacakaranlığa dönmüştü birden?

Ama bu kabusu o "sihirli değnek" başlatmamış mıydı? Yavaş yavaş değişmemiş miydi insan? Kalbi yavaş yavaş katılaşmamış mıydı? Aniden mi hissizleşmişti; yoksa sinsi sinsi mi ilerlemişti değişim zehri?

Birdenbire kör olamazdı ki insan! Birdenbire sağırlaşamazdı. Masum çocukların feryatlarını hiç mi duymamıştı? Göz pınarları hep kuru muydu? En son ne zaman ağlamıştı insanoğlu? O "değişim" hançeri insanlığın kalbine saplanmadan ne kadar önce?

En son ne zaman bir yetimin başını okşamıştı mesela? Hep böyle miydik; telefon ışığında mı uyurduk geceleri? Ninni yerine rap mi dinlerdi hep bebekler? Hep AVM'ler miydi tapınağımız? Kalp; sadece kan mı pompalardı?

Ne olmuştu da sihirli "değişim", dingin senfonimizi sona yaklaşan bir gürültüye dönüştürebilmişti? Değişim hep iyiydi; değişecektik; mutlu olacaktık hani? Mut-

luluk gelecekteydi. Nakarata beş kaldı. Daha ne kadar uzakta olabilir ki mutluluk? Geçmiş...

Senfonimiz ne kadar geride kalmış olabilir? Ne "değişmiş" olabilir?

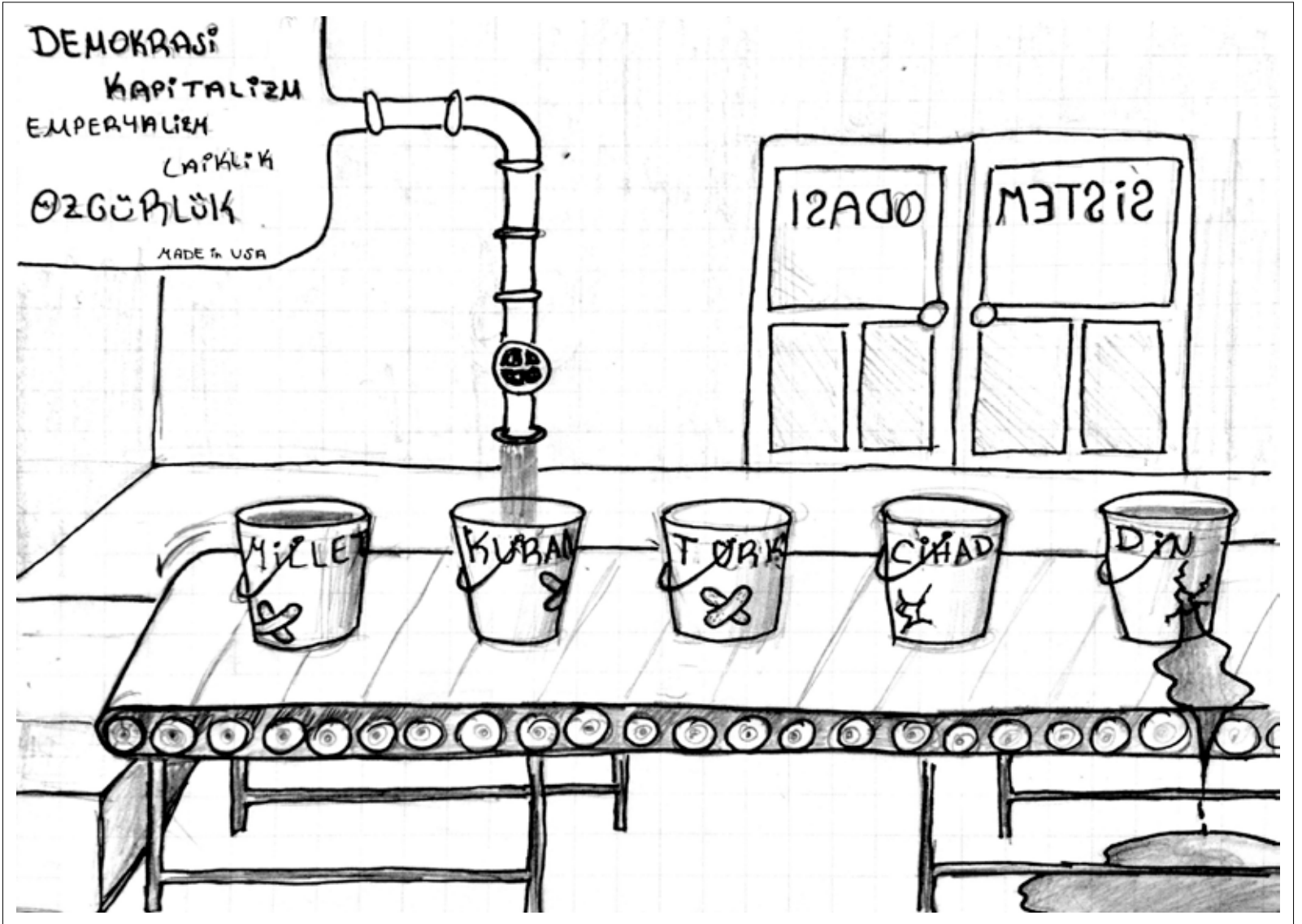
Son bir gayretle aynadaki silüetimize göz atsak... Tempo o kadar artmış ki, ayna yok ortada; sadece cam kırıkları...

Şefi arıyorduk, şef?

Nakarata! Ah, nakarata...

Ve yerde bir not; "Değişim!" ■

ÇİZGİ YORDUM

ÇİZER: İbrahim Sarıhan (III. Kademe)

Hüsn-üyusuf

“Belki bir gün seninle hiç yapmadığımız şeyleri hatırlayıp hüzünleniriz. Sen, beni ve kendini avutursun. Sonra baba ve oğul ne demekmiş onu öğreniriz. Belki bir gün sen gelirsin, beraber top oynayıp vazoları kırarız. Beraber balık tutarız ben de senin varlığından güç alırım. Belki bir gün... Sen... Sen yoksun... O bir gün de yok... Peki, neden senin varlığını bilmeyen ben yokluğunda bu kadar yaralanıyorum? Ne bu kadar beni yaralayan? Ne, baba?”

Dünyanın senin çevrende döndüğü hissinin uyandıran anlardan biri de bu işte. Sanki bu sokaktan sen geçeceksin diye herkes evine kapanmış. Sanki sen kafandakilerle meşgul olurken kimse seni rahatsız etmesin diye bu tenhalık. Ben tenhalık istemiyorum. Ben insanlara karışıp yalnız kalmamak istiyorum. Çünkü yalnız kalırsam elim kalemi bulur ve acılar taze kalır.

Onu aklımdan çıkaramıyorum. Bugüne kadar ondan nefret ettiğimi sanırdım fakat ölümünden sonra içimde ona karşı tarif edilemez bir bağ oluştu. Ve ben bunu istemiyorum.” deyip arkama döndüm.

İsli camları olan kahvehaneye girdiğimde içerideki kahve kokusunu iyice içime çektim. Cihan’ın bana el salladığını fark ettim. Gidip karşısına oturdum.

“Nasılsın? Bir şey ister misin sipariş edeyim?”

“Hayır. Beni neden çağırdığını anlat yeter.”

“Tamam.”

*** **

Yeşil gömleğimi mi giymeliydim yoksa mavisini mi? Saçlarımı jölemek fazla mı abartı olurdu? Bir psikoloğa giderken bu kadar ayrıntıya girmek benim için de saçmaydı fakat tahmin etmediğim bir şekilde içimde büyük bir gerginlik oluştu. Cihan’ın psikolog fikrine karşı sergilediğim kesin duruşa devam mı etmeliydim? Beni ikna etmesine izin vermemeli miydim?

Kendimi daha fazla dinlememeye karar verip evden çıktım. Son zamanlarda yaptığım tek şey buydu zaten. Psikoloğa gidişim bana hiçbir şey kaybettirmeyecekti. Hem belki içimde yaşadığım o tuhaf hissi doktora anlatabilirdim. Fakat bu hissin bitmeyeceğini bilerek gidiyordum.

*** **

“Hoş geldiniz Ahmet Bey. Hemen karşıdaki odaya alabiliriz sizi. Tam vaktinde geldiniz.”

Kapıyı siyah elbise giymiş, bakışları oldukça derin olan yaşlı bir kadın açmıştı. Güçlü ve tecrübeli hali böyle küçük bir yerde asistan olarak çalışıyor oluşunu şaşırtıcı bulduruyordu. İçeri girerken evin, hastaları gerçekten rahatlatıcı bir şekilde dekor edildiğini fark etmiştim. Açık renkler kullanılmıştı. Hemen karşımda duran beyaz kapıyı tıklatarak açtığımda kısa boylu, gözlüklü, omuzlarına kadar saçları olan bir psikolog duruyordu karşımda.

“Merhaba Ahmet Bey. Nasılsınız?”

Seans yaklaşık bir saat sürmüştü. Bir saat içinde bu kadar konuşacağımı tahmin edemezdim. Belki de karşımdakinin beni tanımayan olması ve koşulsuz bir şekilde dinlemek istemesi beni rahatlatmıştı. Fakat ne kadar rahatlamış olsam da seanstan tatmin olmayarak çıktığımı hissetmiştim. Psikolog Cevdet Bey so-

runu fazlasıyla sistemleştirmiş bir şekilde konuşuyordu fakat benim söylediklerim çok daha farklıydı. Çıgıllıklarım duyulmuyordu. Çaresizdim.

Binadan çıkarken arkadan bana yetişmeye çalışan ayak sesleri duydum. Arkama dönüp baktığımda yaşlı hanımefendinin bana koşar adımlarla geldiğini gördüğümde şaşırmıştım. Bir şeyimi unutmuş olmalıyım diye düşündüm. Nefes nefese bir şekilde yetişmişti.

“Ahmet Bey. Eğer vaktiniz varsa evim hemen şurada. Görüşmenize kulak misafiri oldum da bir çay içersek size verebileceğim bir şey olduğunu düşünüyorum.”

*** *** ***

Eve girdiğimizde içimi adeta bir sıcaklık kaplamıştı. Çok güzel kokan bir evdi bu. Huzurlu, sakin ve sessiz. Beni balkona aldığımda dikkatimi çeken şey orada öylece duran çiçekler olmuştu. Belki de

kokunun kaynağı buydu. Güneşin kızılığını üzerine toplayan bu güzel çiçekler kokularıyla ve görünüşleriyle beni kendilerine uzun bir süre daldırmayı başarmışlardı. Kendime geldiğimde hanımefendinin arkada oturmuş beni izlediğini fark ettim. Nedense uzun bir süredir bana bakıyormuş gibiydi. Bunun en büyük nedeni çayları getirişini bile duymamış olmam olabiliirdi.

“Konuşmalarınıza kulak misafiri olduğuma kızmadınız umarım. Cevdet Bey duysa çok kızar.”

“Önemli değil.”

“O halde bana hikâyenizi baştan anlatmanızı istesem?”

“Samimiyetinizi anlıyorum fakat mazur görün ki ben umutsuzum. Ama yine de anlatabilirim. Ben yetimhanede büyümüş bir adamım. Şu an 30 yaşımdayım ve bu zamana kadar kendi ayaklarım

üzerinde durmayı başardım. Hiç kimse hayatımın ekseninde olmadı. Sadece kendim için yaşadım. Ta ki son birkaç güne kadar. Yetimhaneden bir arkadaşım olan Cihan polis. Benden habersiz babamın yerini araştırmış ve bulmuş. Ben öldü sanıyordum. Kendimi onu görmeye hazır hissettiğimde kaldığı huzurevine gittim. Fakat gittiğim o gün ve o saatte babam öldü. Onunla daha hiç konuşmamışken! Düşünebiliyor musunuz?”

“Dediklerinizi gayet iyi anlıyorum. İçinizde yatan baba özlemi hiçbir zaman dinemedi böylelikle.”

“Asıl mesele bu değil. Asıl mesele bundan sonrakiler. Babamın ölümü beni çok tuhaf bir şekilde etkiledi. Ondaki başka bir şey düşünmüyorum. Rüyalarım giriyor, televizyon izlerken, işimdeyken aklıma geliyor. Ona yazdığım mektuplardan oluşan günlükler tutmaya başladım! Onu aklımdan çıkaramıyorum. Bugüne kadar ondan nefret ettiğimi sanırdım fakat ölümünden sonra içimde ona karşı tarif edilemez bir bağ oluştu. Ve ben bunu istemiyordum.” deyip arkama döndüm. Derin bir nefes aldım ve tekrar çiçeklere dalıp gittim. Bu çiçekler bana inanılmaz huzur veriyordu. Yaşlı kadınla konuşmamız psikoloğun aksine çok daha uzun sürdü. Ona artık gitmem gerektiğini söylediğimde saat çok geç olmuştu.

Yaşlı kadın konuşmamızın sonunda hiç anlayamadığım bir şey söylemişti bana.

“Size bir tavsiye verebilirim. Kibar, kahraman ve mükemmel olun. Her durumda kendi kendinizi yetiştirebilir ve onarabilirsiniz. Böylelikle size baktığında insanlar derdini unutur, siz de kendinizden bir güç alırsınız ve hayatınıza devam edersiniz.”

*** **

Eve döndüğümde inanılmaz yorgundum. Elimdeki çantayı bir köşeye atıp yata-

ğa oturduğumda çantadan yeşil küçük bir kitabın düştüğünü fark ettim. Kalkıp elime aldığımda üstünde “Hz. Yusuf’un Hayatı” yazıyordu. Bunun nereden çıktığını anlamamıştım. Kapağını açtığımda bir iki derken kitabı okumaya dalmıştım. Hz. Yusuf’un babasından ayrılışı ve kavuşması kısımlarını tekrar tekrar okuyor, gözyaşlarına hâkim olamıyordum. Ne kadar saat geçtiğinin farkında bile değildim. Sadece okuyordum. Son sayfaya geldiğimde kitaptan çok güzel bir koku gelmeye başlamıştı. Yaşlı kadının evini gözümün önüne getiren bir çiçek kokusu! Küçük bir kartın arkasının son sayfaya yapıştırılmış olduğunu fark edip çektiğimde ters çevirip heyecanla okumaya başladım. İnci gibi bir el yazısıyla şöyle yazıyordu;

“Hüsnü Yusuf Çiçeği

Kibar, kahraman ve mükemmel anlamlarını taşır.

Dağlarda, bayırlarda kendiliğinden yetişebilir.

İsmi Hz. Yusuf’a bir güzellemedir.” ■

“Size bir tavsiye verebilirim. Kibar, kahraman ve mükemmel olun. Her durumda kendi kendinizi yetiştirebilir ve onarabilirsiniz.”

Uyusun da Büyümesin

G ün aydı. Görüyorum; kahvaltı yaptığınızı görüyorum. Bakkala ekme almaya giden çocukların görüyorum buhranını, hayallerini tophaneye satıyorlar. Nereye gitseler sıra, nereye gitseler güneşli bir Los Angeles gecesi hayali. Tek hücreliler hariç herkeste aynı etkiyi bırakan bir anti kahraman çocuklar. Kopardıkları yol kenarı çiçekleri vermek için annelerine, bir hüznü şarkı olup küçülüyorlar içlerinde. Küçülüyorlar çünkü: bugün de elinde sıtarbaksıyla yürüyen zombilerden olmadılar, çok şükür. Peki, niye orta yaşlıların hali âh ile vâh içinde? Orta halli bir ailenin ayfon kullanması caiz midir? Niye mesela, "Nereye Sokağı" 'na araba park etmek tehlikeli ve yasak değildir? Oysa bütün masalar dört köşelidir ve yer sofrası her zaman daha samimidir. Biz sofraya bezi serip altın günlerinde salçalı ekmeğimizi yerken, kanaat önderlerinin, ideolojileriyle hayallerimizi manipüle etmesidir büyüme. Büyümesinler, on lira için dakikalarımızı harcayabilir taksiciler; sağcı ve solcu olabilir overlokçular. Uyusun da büyüsunü de güzel şarkıdır Fikret Bey'in, Allah var.* Yetkililere sesleniyoruz çok eskide kalan bünyeler için emeklilik yaşı

yirmiye indirilsin. Biz ülkenin dış borçlarını hesaplarken, bir çocuk sahile vurmuş denizyıldızlarını topluyor; mesaj kaygısı bol kamu spotlarından yüz bulan göçebe teksas eyaleti gençleri fosforlu kelimelerle konuşuyor; Pelinsu kahve resmi filtrelemeyen metal dinleyemiyor. Peki, beş adımda nasıl zengin olacağım ben; ağlama metotlarını aktörlerden öğrenmek ne zaman demode kalacak? Bence laiklik insanın kendine yakışanı giymesidir. Almanlar sanayide iyiyse Fransızlar neden moda-melizabeth? Ve neden kelimelerle amatörce alay edebiliyor sanat için sanat? Bence toplum için sanat, bilmem kaç santim topukla Fadime'nin düğününde horon tepmektir. Saksı değiliz, biz. Saksının Türkçe meali ise kişi başına düşen para birimidir.

Başınıza düştü mü yetersiz fulardan ölme riski taşıyan şair olursunuz, mazallah. İçi kahve dolu karton kutulara isminin yanlışı yazılması kadar trajiktir, bu. Feyste paylaşacak özlü sözler bulamama, altı saatte bir istifa etmek gibi insanlıktan, belirtileri vardır. Bakiyesiz akbil, bir yürüyen uçak gibi adeta: utangaç ve uçarıdır. Doğal yaşam alanlarının -miş gibiler olmasıyla birlikte, dudakları içgüdüsel bir refleksle büzülüdür ve ucuz halk kahramanlarının masallarını okurlar. Mutlaka uzmanınıza danışınız. Peki, o zaman sorum size hanımlar: glikoz şurubu icat edilmeseydi obez olunur muydu? Şekere çay atan zihniyet bizden midir, "vayt çaklıt moka" şu son 21 yüzyıldır ağzımızın tadını bozdu. Psikolojiji Türk lirası olarak versek

Avrupa birliği bozar mı? Aman ağzımızın tadı kaçmasın Ali Rıza Bey; insanlar el ele tutuşsun, hayat bayram olsun; yeni yıldan dileğim: sağlık, huzur ve para. Ay sonu zam yapılsın; trip, sadece "ingiliz hast"ta yolculuk anlamına gelsin ve tivitir statüsünde yüz kırk karakterin köküne kibrit suyu dökülsün; kanayan güllere etiketlenesiceler, ıslak fayanslara çorapla bassın. ■

*Fikret Kızılok'un "Uyusun da Büyüsün" şarkısı.

Özlem ve Arayış

Çocuğunu denizde kaybeden Reşat Amca, hatıralarının tazelenmesinden artık acı duymayacağı kadar bir vakit geçtikten sonra, teknesini satmış olduğu gence ziyarete gitmişti. Önce, teknenin içini şöyle bir süzdü. Her zerresine sinen, kızının anıları, bu mekânı ölümsüzleştiriyor, derinleştiriyor, geçmişin acılarının girdabına çekiyordu ilk zamanlarda. Şimdi, Reşat Amca yeniden bakıyordu. Bu sefer anıları görmek, içindeki özlemi arttırmakla birlikte, hatırlamanın verdiği tatlı bir sıcaklıkla onu gülümsetiyordu. Hala yaşıyordu küçük kız bu teknede ve babasını gülümsetiyordu. Reşat Amca kalbinin bulutlu göğünün yavaş yavaş açılıp beraklaştığını, yüzüne vuran acımsı yosun kokusuyla birlikte duyumsuyordu.

Gencin hikâyesi, daha az acıklı olmakla birlikte gence göre dünyanın en mühim meselesi idi. Çünkü o, kalbini yitirmişti. İzin istemeden, ona danışmadan almıştı kalbini bir yabancı. Daha da beteri, yabancının, çalınan bu şeyi ellerinde tut-

tuğundan habersiz oluşuydu. Yabancı yalnızca yürüyor, gülüyor ve geçip gidiyordu. Suya dokunmak gibi ince bir sızıydı gence kalan. Ancak böyle dikatsiz oluşu kabul edilebilecek bir hata değildi açıkçası. Hayatını, hayallerini bir yabancıya, üstelik yabancının izni ve dahi haberi olmadan vermesi, gencin ifade-

siyle “kaptırması” olacak iş değildi. Artık bu kafesin anahtarını bulmalı, mutluluk umudu yüklediği bu çıkmazdan kurtulmalıydı. Hem sevmek, seveni ilgilendiren kişisel bir sorundu. İşte bu şekilde genç, çareyi, belki de kaçıışı, gökyüzünün renklerinin denizle karıştığı o çizgiye doğru yelken açmakta buldu. Daha son-

ra başka şeyler de bulacaktı. Reşat isimli yaşlıca bir adamcağızdan hayli uygun fiyata satın aldığı tekneyle, kendi masalina yelken açacaktı.

Ve bir gün Reşat Amca'dan aldığı telefon üzerine, büyük bir merak ve heyecanla yaptı hazırlıklarını. İşte o gün, Reşat Amca'nın acısının artık özleme dönüştüğü, gencin hatırladığı tebessümün ise dalgaları coşturarak tekneyi kıyıdan uzaklaştırdığı gündü. Birlikte tekneye şöyle bir göz gezdirdikten sonra, güverteye çıkıp rüzgârı dinlemeye başladılar. Genç getirdiği termostan ikisine de çay koymuştu. Simitlerini martılarla paylaşarak çaylarını yudumladılar. Görmüş geçirmiş martıların, kanatlarıyla arkada bıraktıkları rüz-

gârdan güç alıp - belki de tarihydi rüzgâr, kuşların - evrendeki tüm yaratılmışları selamlayıp tasasızca uçuşlarına dalıp gittiler bir süre. Uzunca bir süre. Neden sonra genç lafa girdi. Dediğimiz gibi, gençti, sıkılırdı uzun sessizliklerden, sabırsızdı, gelemezdi uzunca düşünmelere.

-Aşağıda birkaç kitap buldum. Geçen gün elime aldım, okumaya çalıştım. Okudukça ilgimi çekti doğrusu. Biraz sıkıldım gerçi. Ağırdı. Sonra dedim bu bizim Reşat Amca'nındır. Sana lazım mı kitaplar Reşat Amca?

-Değil desem, okur musun?

-Ben mi kitabı kitap mı beni? Bazıları oluyor ki kendimi buluyorum. Bazıları olu-

yor ki kayboluyorum daha derinlerde. Bazılarını da okudukça.. Bilemiyorum, galiba üşütüyor beni. Öyle üşüyorum ki kalbim donuyor. Battaniyelere sarınmak istiyor.

-Çay kaldı mı? ... Sağ olasin. ... Çay diyorum işte, kalbini de ısıtır. Sen üşümeyi göze almaya bak. Dostlar da ısıtır. Ağır dedin, anlamakta zorlanıyor musun?

-Anlıyorum anlamasına, fakat anladıklarım ağır geliyor. Anlam veremesem de kalbim tasdik ediyor gibi hissediyorum. Bilmiyorsun, kitaplarını bulduğumdan beri çok değiştim. Doğrusunu istersen ben pek öyle ölümün sonrasını gerçekçi bulamazdım Amca. Ateistim fa-

lan demiyorum, yalnız ölüm korkusuna yabancıyım. İbadeti yalnız namaz, oruç sanırdım. Senin kitaplar çok başka şeyler hissettiriyor. Gökyüzünü, gözlerin yorgun şekilde sana dönene kadar seyredip sanatkârını düşünmek, işte buna yaşamak diyor. Ben uzun bir süre kayıptım kalbimin içinde. Yeni yeni görüyorum ki aslında zulmetmişim kendime. Sen de canını kaybetmişsin denizde, yanında dertlerim dert değil biliyorum.

-Bizim acımız hafiflemez. Sen artık bizi boş vereceksin.

-Bakma, ben sadece anlamaya çalışıyorum.

-Şu martı bana neyi hatırlatıyor biliyor musun oğlum? Kızımın martılara atmak için elimden simitleri almasını. Simitleri denize atmasını. “Böyle yaşanır mı?” diyordum ben de senin gibi. Hava güneşliyse durumlar pek de kötü sayılmazdı, fakat o da istediği zaman çekip gidiyordu.

Sonra bir hakikat getirdi bana martılar.

Allah’ın nuru ile aydınlığa kavuşmuş kalbimin gökyüzüne hangi bulutlar umutsuzluğu taşıyabilirdi artık? Hüzünlü ve huzurlu olmak varmış. Huzurlu bir hüznün. Ben ona razı oldum da kızımın gidişi ve dünyanın dönüşü, hepsi bir manaya sahip oldu. Oku evlat, aklını inşa etmenin zamanıdır senin için. Ben bulamadım senin yaşındayken. Sen sıkıca tutun.

Hem sevmek, seveni ilgilendiren kişisel bir sorundu. İşte bu şekilde genç, çareyi, belki de kaçıışı, gökyüzünün renklerinin denizle karıştığı o çizgiye doğru yelken açmakta buldu.

-Biliyor musun Amca dün güvertede namaz kıldım. Sanki rüzgârla, yosunlarla, martılarla birlikte gittim secdeye. İlk defa oldu. Başa çıkamadım bu neşeyle. Sonra birden ağladım. Çok ağladım. Anladım sonra. Hep bir mutluluk arayışı içinde savruldu ben. Hızla savruldu. Duramadım yolda. Sonra baktım ki hep bir aşk var içimde. Neye yüklesem, taşımadı bu aşkı. Bende kaçtım geldim, uçsuz bucaksız bu denize. Burada hep sessiz, duruyor hayat. Ben de durdum. Durdukça sanki daha önce devre dışı bıraktığım hisler birden beni buldu. Bende bunlar üstüne düşündüm. Yıldızları düşündüm sonra. Geceyi, sonra gündüzü. Sonra yine gece oldu.

-Sonra?

-Sonra senin kitapları buldum işte. İyi etmiş miyim?

-İyi etmişsin. Çok iyi etmişsin. Belki, sen izin verdiğin zamanlarda bu dünya senden neler çalmış görürsün. Okuduk-

ça kendini bulursun belki, ya da ararsın hep. Aramadan bulunmuyor.

-“Yalnızca çocuklar ne aradıklarını biliyorlar” amca.

-Buradan ezan duyulmazdı eskiden. Şimdi yakınlarla bir cami yapmışlar. Bak nasıl da güzel oldu. Sürgün hayatı bizimki evlat. Müslümanların sürgün hayatı. Namazda yurdumun kokularını alıyorum. Kızımın kokusunu da.

Boşluk boşla dolmuyor. Ruhun boşluğu. Başı yere koymak çok mühim.

Reşat Amca çayının kalanını da yavaş yavaş yudumladıktan sonra ayağa kalktı. Elini, şimdi günlerin, ayların, yılların ipince çizgileriyle oyulmuş elini, gence doğru uzatarak:

-Haydi, dedi, geç kalmadın bu sabah buluşmamıza. Namaz da bir buluşma değil mi? Kalk haydi. Buğdayın türküsünü bilir misin sen?

-Severim Neruda’yı.

-Hiç sevmem. Yalnız birkaç dize. “Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde.” Ben her namazda ölüyorum. Biraz belki. Sonra uyanıyorum yeniden. Sende kaçmak için geldiğin yerde buldun yurdunu. Sen de bir nevi dirildin.

Yurdunu secdede buldun. İmanını buldun.

-O halde gidelim artık şu yeni camiye... ■

Gecenin Üç'ü

Yaprakların ağaca olan bağlılıklarını usul usul yitirdiği vakitler, bulutlar yeryüzüne inmiş, puslu bir hava geziniyor.

Saat de verelim, gecenin üçü: Bir şairin geceye dair en uygun vakit olarak bellediği vakit. Sokak lambasının raks eden ışığı eşliğinde Çöpçü Murtaza, elinde hangi cadıdan alındığı henüz tespit edilememiş süpürgesi ile kaldırımları görünen tozlardan arındırıyor.

Yine aynı vakit fakat sahne farklı. Masasını pencere önüne dayamış, sahte ışıklara tüm benliğiyle karşı duran dede yadigârı gaz lambasının eşliğinde, âlemler arası seyahat ediyor Tefvik Fikret. Bir dostunun hediye ettiği 'sis' tablosu onda derin duygular uyandırmış, hatta son zamanlarda otobüs camına yapışmış, aşkla kendisine bakan salyangoz vakasından sonra bir kalbi olduğunu hatırlatan olaylardan biri olmuştu. Adından da anlaşılacağı üzere tabloda bir sis tasviri bulunuyordu. Sisli, karanlık bir zamanda, ancak dikkatle bakarsanız fark edebileceğiniz bir sandal, sandalın ucunda bir ışık, ışığın ucunda bir

Gecenin üçünde sahneler farklı olsa da hissiyatlar pek değişmez. Hakikat arayışının, deli sahiplerinden biriydi Murtaza. Konuşmaya dili varmaz, olur da varırsa sözcükleri pek değişmezdi.

uçurtma. İçinden, bu tabloyu çizen ressama beddua etmek geçse de dostunun hatırına tuttu içini. İnsan bu tabloda gizli olmalıydı. Bir belirsizliğe doğru uzanırken ömrü, yolculukta idi. Yolculuğun sonunda hakikate varmak istiyorsa, bir ışığı oluyordu elbet. Tabii bu ışık, arayışına göre farklı suretlerde şekillenebilmeliydi. Uçurtma ise aklını kurcalıyordu. Hedef hangi mevkiydi? Aşk mı takılıydı uçurtmanın kanatlarına? Kim bilir. Belki de uçurtma göğün belirsizliğine uzanırken, hakikatin bu iki belirsizlik arasında olduğunu vurgulamak istemişti yavaştan sövmeye başladığı ressam. Tefvik Fikret'in kalbini, hakikate takıp bırakalım.

Çöpçü Murtaza sokağı arındırdıkça, fikri aksine bulanıklaşıyordu. Gecenin üçünde sahneler farklı olsa da hissiyatlar pek değişmez. Hakikat arayışının, deli sahiplerinden biriydi Murtaza. Konuşmaya dili varmaz, olur da varırsa sözcükleri pek değişmezdi.

Rüzgâr yavaştan bastırıyor, açıkta kalan parmakları üşütecek soğukluğa bürünüyordu.

Çöpçü Murtaza üşümez mi? Üşür tabii, fakat kalbi, fikrini ısıtınca soğuk ona işlemez olur. Dilindeki eski parça üşümeyişinin sebeplerinden:

“Gezerken yağmurda, rüzgârda, karda/ İçimde güneşi yakar giderim”

Gecenin üçünün oyunu olacak ya, Tevfik Fikret’in de tarçınli salebini içerken ‘yağmur olup kalbinin vadilerini sulayan’ parça aynı. Tevfik Fikret’in kalbi hakikate ne kadar takılı kalabilir, denemeye lüzum yok, kalbi dayanmayabilir. Âlemlerden gerçeğe geçiş yapmış olma ihtimali daha sağlıklı geldiğinden, öyle ummaktayız ama Tevfik Fikret çıkamayacağı alemlerde geziniyor.

Bir firarlık vakit sonrası salebi yolu şaşırıp üzerine dökülünce, kendine geliyor. Gelmesi ile penceresine yapışmış, geçenlerde otobüs camında gördüğü salyangozun hüzün ile bakan gözleri ile karşılaşması bir oluyor. Bir ‘Allah’ nidası atıp kapının kenarındaki yeşil çantasını almasıyla sokağa fırlaması bir firarlık vakit dahi almıyor.

Gecenin üçü karşılaşmaların ev sahipliğini yapar.

Çöpçü Murtaza o esnada Tevfik Fikret’in evinin önünü süpürüyor. Onu görünce bir duraksıyor Tevfik Fikret. Salyangoz aklına geliyor, birden kalbi ürperiyor. Ondaki titremeyi gören Çöpçü Murtaza, başını kaldırıp göz bebeğinin ardındaki yüreğine bakıyor. Manidar bir hüznün mütebessimliği ile yine aynı sözcükleri haykırıyor, fısıldayarak gecenin üçüne ve Tevfik Fikret’e:

“Ölüm var, ölüm.”

Yarım firarlık vakit sonrası, Çöpçü Murtaza sokakları süpürmeye devam ediyor. Tevfik Fikret’in kalbi dayandı mı? Dayandı. Lakin tablonun sonundaki hakikatin, ölüm olduğunun ayırtına varınca

Yaprakların ağaca olan
bağlılıklarını usul usul yitir-
diği vakitlerdi...

ressama beslediği sevgi dolu sözcükler bu sefer birazcık dişlerinin arasından kaçtı. Pencereye döndü, salyangozu parmağına alarak alnından öptü.

Yaprakların ağaca olan bağlılıklarını usul usul yitirdiği vakitlerdi,

Çöpçü Murtaza dilinde aynı parça, sokak lambası ile dertleşmekte,

Tevfik Fikret parmağında salyangozu,

caddeye çıkmış, gecenin üçünün delilelerinden biri olan dostunun evine doğru yürümekte,

Salyangoz gecenin vurgununu yapıyor:

“burası bir adam
bir aşk çapında
bir çeşit hapisane tutulan” /acz ■

Özgürlük Yazısı

Hiçbir şeyi izahla çöze-
mediğimiz gibi, izahsız
da yapamıyoruz. Veli ne
güzel söylemiş:

“Bu iş ne akılla olur, ne de büsbütün
akılsız!”

Kendini aramaya çıkan bir yolcunun,
içli haykırışlarını dile getirirdi bu dil.
Tefekküre zaman kalmayan bu yaşa-
mın parçasında ona nasıl kavuşulurdu,
bilmem. Zira bildiğim şey; tefekkür kı-
lıçla fethedilmezdi. Bir yemin vermiş-
tik adım attığımız bu yolda. Ya ölmek,
ya ölmek, başkası yoktu. Olsaydı, yol o
yol olmazdı. Kim olduğumuz sorusuna
cevap ararken, aklımız hep, kim olacağı-
mız sorusuyla karışıyor. Kim olacağımızı
düşündüğümüzde ise kim olmak istedi-
ğimiz sorusu peşimizi bırakmıyor. Ger-
çekte, kim olduğumuzu öğrenme süreci
içinde bile kimliğimiz yeniden oluşuyor.
Sanki Werner Heisenberg’in “belirsizlik
ilkesine” tabi olmuş gibiyiz. Nerede ol-
duğumuzu öğrenmeye çalışırken nere-
ye gittiğimizin bilgisi elimizden kaçıyor,
eğer nereye gittiğimizi bilme gayretine

kendimizi kaptırırsak nerede olduğumu-
zu unutma tehlikesine uğruyoruz. Ama
bütün bu belirsizlik içinde karartılama-
yacak, önemi azaltılamayacak, vazgeçile-
meyecek bir kalkış noktamız var: Bizler,
hepimiz birer ürünü. Hepimiz husule
geldik, hepimiz oğullar ve kızlarız.

İnsanın kendi varlığının özünü araması,
zannımca önce ruhunu kavrayabilme-
sinden geçer. Zira ruhsuz bir beden, işe
yaramayan bir kuru gürültüden ibarettir.
Bu beden aynı zamanda bir ölünün yad-
sınamaz gerçeğini ortaya koyar. Nasıl ki,
ölüyü yaşatmaya çalışmak abesle iştigal
gibiyse öldürülmesi yahut gömülmesi
gerekten kimselerin de varlığı koca yığın-
lardan ibarettir. Belirtilmesi gereken bir
nokta vardır ki; sadece ruhu kavramak,
insanı kavramak anlamına gelmediği ve

**Kim olduğumuz sorusu-
na cevap ararken, aklımız
hep, kim olacağımız soru-
suyla karışıyor.**

gelemeyeceği gibi, kişinin bu kavrayışın
neticesinde suskun kalması da bir so-
rumluluktan kaçışın temsilidir. Bu tem-
silin ilk nişanesi ise her vakit dile gelen
konuların değişmezliği, herkesin aynı
dilden -sanki bir ruh yoksunluğundan
ibaret oluşu gibi- konuşup çözüm üret-
meye çalışmalarıdır. Dahası da vardır
ancak, söylenir de bir nokta koymak
mümkün olur mu, orası meçhul.

Sema ve denizin birbirlerine karşı ayna
işlevi gördüklerini varsayarsak, sorul-
ması gereken soru, kişinin aynasının kim
olduğudur. Bu soruya yanıt olarak insa-
nın kendisini anlaması için öncelik olarak
ruhunu benlik aynasında mukayese edip,
benimsemesi gerektiği inancındayım.
Zira ruhun ispatı sadece hatıra ve gideni
tekrar getirme cehdi ile mümkün olur.
Aynı zamanda ruh, kendisini, maddesi-
ne yerleşme içindeki alacakaranlıkta bile
hassas antenli yaratılışlara ifşa eder nite-
liktedir. Gidenin yerine benzerini getir-
mek gayreti, işte insanların tesellisi...

Zaman olur kendimi Raskolnikov gibi,
zaman olur Henri Charriere gibi hisse-

derim. Vicdanın yahut bir haksızlığın neticesinde kavranan şey, benliğimde tam olarak zuhur etmese de bende “ben”i bulmak amacıyla, daha açık bir ifade ile kendi özgürlüğümü idrak edebilmek amacıyla bu teşbihten yararlanma ihtiyacı hissettim. Bu ihtiyaç, elbet beraberinde bir kavrayış isteğini getirecektir. Ancak neyi kavramak? Çekilen acıları mı yoksa bizler için özel olarak kurulan düzeni mi?

İdrakin biricik kaynağı ıstıraptır. Mesele idrak, iki kere ikinin mukayese edilmeyecek denli yüksekindedir. İki kere ikiden sonra, artık yapacak değil, öğrenecek bir şey de kalmamıştır. Olsa olsa, beş duyunuzu körleştirip düşünceye dalarsınız, o kadar. İdrak de insanı aynı sonuca götürür, yani gene yapacak işiniz kalmaz, ama bu sefer hiç olmazsa kendi kendinizi kamçılayabilirsiniz ki, bu da bir şeydir. Gerici bir hareket, fakat hiç yoktan iyidir. Demem o ki, Dostoyevski'nin masaya yatırmış olduğu ifadeler, belli bir ıstırap neticesinde idrak edilmeye çalışılmış ifadelerdir. Başka bir gözle, kelebeklerin insanlar arasında bir günlük ömürlerinin olması, acı çekilmeden yaşanılan bir ömürden daha anlamlı ve içtimali manada huzur vericidir. Lakin, kimseye öğüt verecek haddim yoktur, zira hayatı tam idrak edemedim susmam bir şeyler söylemiş olmamdan daha evladır. İnsanoğlunun kulağını bükme, nasihat vermek boştur; kıssadan hisse çıkarmak da boştur. Bu cihanda nasihat, nisan yağmuru gibi bol bol yağar, sel gibi akar. Amma nerede o sedef ki ağzını açsında yuttuğu bu damlayı inciye tebdil etsin.

Seçmek için, anlamak lazım. Anlamak için, karşılaştırmak. Mukayese, irfana dayanır. Ele alınan bir kitap, açılan bir sayfa, çevrilen yapraklar ve dile gelip hayat bulmayı arzulayan o küçük dokunuşlar, bir bir sararan yapraklar gibi yaşamlarını

Bu cihanda nasihat, nisan yağmuru gibi bol bol yağar, sel gibi akar. Amma nerede o sedef ki ağzını açsında yuttuğu bu damlayı inciye tebdil etsin.

yitirirken kulağa hoş gelen bir ses fısıldar. Sizin en hayırlınız takva yönünden zengin olanınızdır, diye. Semiha Ayverdi'nin ifadesi ile de belirtmek gerekirse “Ağaç, sararan yapraklarını kaybederken ağlar mı bilmem. Bu dünyada, kahkaha gibi, gözyaşı da bir o kadar bol ve nafil akar ki, sırasında biz, bir yapraktan daha değersiz kıymetler için bile elem duyar feryat ederiz. Ama ne gariptir, öğrenemediğimiz, bilemediğimiz, öğrenmek ve bilmek için yanıp yakılmadığımız o büyük sır, o büyük muamma için gözyaşı dökmek hatırımızdan bile geçmez.”

Bir seçim hakkı doğar, ışıklar yanmaya başladığında anca görülebilen yollar kendini sessizce sineye çekilmiş acıların görmezlikten gelinen tavrı gibi farkını

ortaya koyar. Lakin buna karşın gösterilen bir tavır kişinin tiyatro gösterimlerindeki anlık değişime uğrayan yüz ifadeleri ve ruhsal boyutunu ele alır niteliktedir. Yahut daha açık bir ifade ile değişen yalnızca oyunlar içerisindeki tavırlar mıdır yoksa değişen şey her vakit değişime uğrayıp insanlar üzerine sirayet etmek de midir? Daha da önemlisi insanlar bu değişimi sorgulamadan kendilerinde kabul mu ediyorlar? Değişen artık değişme uğramayı bir sorumluk bilmiş, bizler de “biz”den kaçmayı bir insanlık görevi bellemişiz. Biz artık biz değiliz. Bizden başka biri daha var bizi yöneten. Elbette var, diyeceksiniz. Lakin, sözde bu büyük dünyada aklımızı ve duygularımızı nefsin kurbanı olarak kendi ellerimizle teslim etmişiz de haberimiz yok. Olsa da kimin umurunda. Büyük dünya, ya. Koskocaman büyük dünya. Önemli olan bu büyük dünyada adımlar atmak yahut mesut bir fecrin pırıltılarını görebilmek için uğraş vermek mi? Bu dünyada en büyük marifet küçülmektir, der. Küçül! Küçülmekten korkma... bil ki insanlar, küçüldükleri nispette büyürler...

Neden ruh denen tılsımlı varlığın bir

maktay yok? Niçin onu yarıp içindeki akıl almaz sırları araştıramıyor, ortaya dökmeyoruz? İman onun neresinde gizli? İnkâr onun hangi köşesinde yer tutmuş? Zevk, sürur, hüzün ve gam ona kimden gelmiş, nerede saklanıyor? Keder baş kaldırıncı, ferah nerelere siniyor? Şevk ve tebessüm uyanınca elem hangi köşeye saklanıyor?

Bilmem acaba biz insanlar, daima ölçüsü ölçümüzü tutmayan fikirleri giymekte ısrar ettiğimiz için midir ki gülünç ve zavallı olmaktan kurtulamamaktayız? Halbuki, daha tam olarak nereden geldiğimizi idrak edemeden gitmek istediğimiz birçok yer var. Peki, sevgi, umut, gözyaşı bunun neresinde gizli? Gizliliğe kapı aralayan bu sırlar günün birinde bir umdun kırıntıları olmaktan çok bir “hiç” in boşluğundan ibaret olursa yaşamının ne önemi kalır ki. Zaman çarkında her vakit boş dönen eli memnun etmek de bir umudu mu simgeler? Varlık anında verilen, yokluk olmaz ki vereyim... Yokluk anında varlık bulunmaz ki, “Gel al” diyeyim. Gizli kalan sır bir şairin dudaklarında çok güzel hayat bulmuş.

...Bu dünya soğuyacak,
yıldızların arasında bir yıldız,
hem de en ufaklarından,
mavi kadifede bir yaldız zerresi yani,
yani bu koskocaman dünyamız.
Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hatta bir buz yığını
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.
Şimdiden çekilecek acısı bunun,
duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine sevinecek bu dünya
“Yaşadım” diyebilmen için...

Yaşamının tozları sandıkların arasından kendini belli ededururken bende hayat bulan başka sözcüklerin bedenimin en uçra köşelerine dokunur oldu. Bu doku-

Zaman çarkında her vakit boş dönen eli memnun etmek de bir umudu mu simgeler? Varlık anında verilen, yokluk olmaz ki vereyim... Yokluk anında varlık bulunmaz ki, “Gel al” diyeyim.

nuşlarla kendimi buldum. Kendi kendimi yani hakikatin mihenk taşlarını. Lakin ellerim prangalı bir biçimde. Avuçlarımdan uçan bir kelebek hakikate ulaşırken ben yerimde sadece gözyaşlarımın bir ateşe dönüştüğünü gördüm. Kendi kendime yeniden doğdum. Hem yanarak, hem pişerek. Zincire bağlı olan nasıl neşelenir? Hapiste esir olan nasıl özgürce davranır? Ayağının bağlandığını ve sultanın adamlarının seni gözetlediklerini görüyorsan, o zaman sende acizlere gardiyanlık etme. Zira bu, aciz kişilerin karakterleri ve huyu değildir. İctimai Mukavele yazarı çok daha karamsar: “İnsan hür doğmuş, ama her tarafta zincirler içinde.”. Toplumlar alışmaya görsün efendiye, alışınca bir daha vazgeçmezler. Boyunduruğu kırmağa kalkışmak onları hürriyetten bir kat daha uzaklaştırır. Ser-bazlığı hürriyet sanırlar, oysa ser-bazlık hürriyetin tam

tersi. Yaptıkları her devrim madrabazların eline düşürür onları, zincirleri daha da ağırlaşır.”

Kelime anlamı olarak özgürlük veya erkinlik olarak da ifade edilen kavram herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünmeye veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbesti olarak anlam kazanır. Böyle bir anlam yahut kelime bir ihtiyaçtan ötürü var olmuştur. Bunu şuradan anlamak kolaydır. Medeniyetler belirli süre zarfında oluşur ve bu ölçüde mana kazanır. Ve bu tam olarak bilinemeyen bir incizapla, nasıl bir sürüklenişle ağaca tırmanan sarmaşıklar gibi, zaman olur ki bir hissimizin, bütün bir varlık ağacına dolandığını, orayı fethettiğini görürüz.

Bu hayatta her şey zıddıyla var olur. İyiyle kötüsüyle, siyahıyla beyazıyla, sevinciyle gözyaşıyla... Bir çember gibidir bu yol. Dönüp dolaşıp aynı yere varırsın. Özgürlüğünden senden çalınan özgürlüğüne. Der ya Şeyh Edebalı “...Ey Oğul! Nereden geldiğini unutma ki, nereye gideceğini unutmayasın.” Lakin, vardığın yol senin halini yani gerçek sende “sen” i temsil etmez yalnızca nereden geldiğini gösterir. Senin halin ise çakıl taşlarıyla ve tuzaklarla döşeli, başka bir yol ile bağdaşmayan bir yoldur. Adım atmaya istemek yola başlamaktır. Bu yolun yarısında kalma. Başladığın yolu tamamla. Çünkü arkanda bıraktığın hayat sana bir umutla bakan gözler, bir umutla atan kalp. Onları ağlatma olur mu? Biliyorum, bu yol çok zor bir yol. Başka yolları bilmesem de acı çekilen yol her vakit seni düzlüğe çıkarır. Ki o düzlük ise kurtulu-

Bu gözbağcılık, bu hile, bu kahtelik, bu fesat, bu yalan niçin, deme. Alem halkı, her aldatmak istediğinin sen, aldananın- da kendisi olduğuna akıl erdiremediği için hileye, bir mabut gibi sadakatle kulluktur.

şu temsil eder. Bir zamanlar ellerinden uçan güvercin şimdi sana geri geldi, der. O gelen güvercin aslında “sen” sindir. Avuçlarında kaybolan sen artık içindeki hayat bulan çocuktur. Tek başına başladığın bu yolda yılların nefesi bir çırpıda yeşermez. O nefes ki, kalbinin ve aklının nefesidir. Onları bulduğun ölçüde de özgür olursun. Sen de sen bulmak zaten hakikati bulmaktır.

Bu kan kokusu, bu vuruş kırış, bu öç, bu zulüm nedir, deme. Alem halkı önüne geleni tahrip etmek yolunda, seni görmediği için bu kadar cesurdur. Bu gözbağcılık, bu hile, bu kahtelik, bu fesat, bu yalan niçin, deme. Alem halkı, her aldatmak istediğinin sen, aldananın da kendisi olduğuna akıl erdiremediği için hileye, bir mabut gibi sadakatle kulluktur. Dünyanın üstünde buram buram tüten bu nahvet buharı, gözleri ve gönülleri örten bu gurur perdesi, nedir, deme. Alem halkı kendi-

ne şah damarından yakın olandan habersiz bulunduğu için, ona karşı küstahlık ve hayasızlıkta bu derece pervasızdır. Bu lezzet taşan ihtiraslar, bu deniz dalgaları gibi birbirini kovalayan şehvetler, bu sonunda “Ne hoş şey...” dediğimiz iptilalar için güvenme. Alem halkı sana müptela olmadığı, seninle dolup taşmadığı, senin yoluna akıp gitmediği için gölgeyi asla değiştirmekte. Bu, şiir kafesinde mahpus kalmış şair; bu, hüneri dünyasına sıkışmış sanatkar; bu, bilgisi toprağına gömülmüş alim de nedir, deme. Onlar, senin gibi arkasından koşulacak bir sevgiliden mahrum oldukları için bu zindanların, bütün bu bağların esiri olmakta elbette çaresizdirler, güvenme!.

Ey gözleri görünüşe takılanlar! Özgürlüğün pençesinden sıyrılıp hakikate yönelenler. Bu kurtuluş ki, susmakmış dahası yokmuş. Sen sessizliği bilir misin? Bilir misin ki, her suskunluğun altında gizli sözler vardır. Susarız; zira çok defa düşüncemizin afet kesilmiş dehşetine denk olan ifade, söz değil sükuttur. Sükut ise yokluğun ve hiçliğin muzaffer sesidir.

Demiş miydi Mevlana:

Kalbin edebi sükûttur.

Susan kurtulur.

Güzellik dilin altında gizlidir.

Sükût, incelik, edep ve zarafet

İnsanı her gittiği yerde sultan yapar.

Özgürlüğü aradım, bulduğumu zannettim, uçtum. En sonunda da toprak oldum.

Bir avuç toprakmış meğer özgürlük. Ne kuş ne kelebek. Sadece sen. Sadece ben. Sadece... ■

Prof. Dr. Fatih Andı ile

“Bir Kitap Niçin ve Nasıl Okunur?”

Ayın Konuğu etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen programda “okuma” etkinliğinin yalnızca epistemolojik değil, antolojik bir temele de dayandığının altını çizerek konuşmasına başlayan Fatih Andı Bey, nazil olan ilk ayetin okumakla birlikte bir yönergeyi ve gayeyi de muhataplarına sunduğunu ifade etti. Okuma türleri ve biçimlerini anlattı. Hiçbir okumanın masum olmadığını, türlerin ve ürünlerin kendilerini ortaya koyan ideolojiyi taşıdığını ve yeniden ürettiğini vurguladı. Hatta türlerin kendi imkân ve özellikleri gereği dayatmalarda bulunduğuna değinerek bu duruma en çarpıcı ve tehlikeli örnek olarak da roman üzerinden siyer anlatımı yapılması gayretlerini verdi. Bunun ifsat edici, yozlaştırıcı bir çaba olduğunun altını çok güçlü bir şekilde çizdi.

Seminerder Satır Başları

“ Müslüman Doğu medeniyetinin herhangi bir alanını, o referansı gözden ırak tutarak anlamak mümkün değil. O yüzden bütün okumalarımızda bir kriter, bir ölçüt olarak Kur’an-ı Kerim bir tarafımızda olmalı.

“ İnsan kulağıyla da okur, insan aklıyla da okur. Akıl ile okumanın Kur’an’daki

karşılığı tefekkürdür. Al-i İmran suresinin 191. ayetinde; “Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken bile Allah’ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerine düşünürler. Rabbimiz sen bunu boş yere yaratmadın seni eksikliklerden tenzih ederiz.” buyrulur.

“ Okumak tek başına bir değerdir evet. Ama yeterli midir? Hayır. Bize çizilen bu harita üzerinde ikinci uğrak noktamız; “O ki kalemle yazmayı öğretti”

noktasıdır. Kalemle yazmayı öğrenmek niçin Allah’ın bize lütfettiği bir yetenektir, üstünlüktür? Çünkü yazmanın karşılığı, gördüğünüzü içinizde dönüştürerek, sizin şahsi yorumunuzla kalıcı kılmak ve başkasına aktarılabilir hale getirmektir.

“ Türkçe ’de okumanın bir başka anlamı da davet etmektir. Öyleyse okumak, aynı zamanda bir davet eylemidir. Kitap sizi davet etmiştir. Kitabın sahibi bir davet etmiştir. Daha da üstünden bakar-

sak, bana okuma iradesini veren o yüce yaratıcı, beni bu eyleme davet etmiştir; yani keremine, nimetine davet etmiştir.

“Bu okuma eyleminin anlam kazanması için düşünmek gerekir. Düşünmediğimiz takdirde okumak, papağana dönüşmektir.

“Tefekkür, tek başına çıplak bir kavram değildir. Okumak, eğer tefekküre yol açıyorsa anlamlıdır. Tefekkür de eğer mukayeseye dayanıyorsa anlamlıdır. Mukayese de, bilgi varsa anlamlıdır. Bizim klasik akaid kitaplarımızda, Allah'ın varlığını ve birliğini açıklamak için bir hüküm vardır; “Allah zuhurunun şiddetinden gayıptır.” diye. Allah, o kadar her yerdedir, o kadar şiddetli bir şekilde zuhur etmiş durumdadır ki o yüzden gayıptır. Okumak da bizim toplumumuzda küçüklükten, koca adam oluşumuza kadar sürekli bize telkin edildiği için, zuhurunun şiddetinden gayıp olmuş bir eylemdir.

“Herkesin okumadığı bir toplumda, herkes gibi olmamak bilinciyle okumak da sizi okumaya sevk edecek bir eylemdir.

“Hikâyesi olan tek varlık insandır.

“Biz bir kitap yazmıyoruz öbür dünya için. Biz, defter dolduruyoruz. Ama Allah, kitap yazıp gönderiyor bize. İkisi arasındaki fark ne ola acaba? Kul olmak, defter doldurmaktır. Kul, defterini ne zaman kitap haline getirir? O defterdeki karalamalarının, hesabını verebilir, el önüne çıkarılabilir, ele güne sunabilir hale geldiğine ikna olduğu zaman, bir plan, başı sonu belli bir hesap verebilirlik devreye girdiği zaman, “Tamam ben bunu kitaplaştırayım ve insanlara sunayım” dediği zaman.

“Edebiyat bir dil sanatıdır. Bir edebiyat okuru, edebiyatı yalnızca içindekiler için okumaz, teması için, muhtevası için okumaz. Bir edebiyat eserinin üslubuyla,

dili estetize edilişle de eğitici bir güzelliği ve rolü vardır. Öyleyse, ben bir dilin güzelliğini, kendi dilimle oluşturulmuş eserlerde görürüm ve edinirim.

“Aylaklık okuması, tam da bu modern insanın psikolojisine denk düşüyor. Modern insan tipolojisi ile örtüşüyor. Çünkü modern insanın yakasına yapışan temel psikolojik duygu keyiftir, keyif almaktır.

“Zevk, sizin entelektüalitenize seslenir, entelektüel tarafınızla örtüşür. Keyif ise; o bedensel varlığınızla, affedersiniz hayvani tarafınızla örtüşen bir niteliktir.

“Neyi, ne için okursanız o olursunuz. Okumak insanın kendisine verilen aklın, idrakin, muhakemenin ve gözün zekâtıdır.

“Gerçek mutluluk, mutluluğu küçük olaylarda arama mutluluğudur.

“Yazılı metin; bize yazı yazmayı öğreten Rabbe duyulan bir şükran ifadesidir.

“Okumanın bedensel formu, sizin o metne yaklaşım ciddiyetinizi gösterir.

“Her ürün, kendisini üreten ideolojiyi yeniden üretir. Roman da bir üründür ve geldiği topluma kendi ideolojisini taşır. Roman, bir burjuvazinin ürünüdür.

“Okumak sizi masumiyetten uzaklaştıran bir şeydir. Onun için, ne okuduğunuz önemlidir. ■

Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu ile “Akıllı Türk Makul Tarih”

Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu ile “Akıllı Türk Makul Tarih” kitabı üzerine yapılan etkinlikte “akıl, tarih, bilinç” gibi çeşitli konular üzerinde duruldu. “Tarih geçmişle gelecekte karşılaşmaktır” diyen Fazlıoğlu tarih bilgisi ile tarih bilinci arasındaki farklılığı idraklerimize sundu.

Seminerden Satır Başları

- “Bana düşünölmüş düşünceyi öğretme, düşünmeyi öğret.
- “Bilgi olmayan yerde güröltü olur.
- “Mimari bir esere nefsinı dayarsan, o tahakküm olur.
- “Eşyanın tabiatına uygun düşüneneceksin. Onun tabiatına göre düşünmek, hikmettir. Böyle yapan insan, hakîmdir.
- “Teyakkuz halinde olmanın en büyük özelliği, dik durmaktır.
- “Müslöman, aklını Tanrıdan başka kimseye teslim etmez.
- “Bir insana yapılacak en büyük hakaret, onu muhatap almamaktır.

“Tarihimiz, bizim itikadımızın tecrübesidir.

“Müslöman hatadan çekinmez. Önemli olan kasıt olmamasıdır.

“Tarihimiz önünde küçük düşüröldük ve o tecrübeden uzaklaştırdık. İtikadımız soyut; bazen nostalji, ah atalarımız! Dıdıdık, dıdıdık, dıdıdık....Tarihsizleştirildik. Bu bizim şahsiyetimizi de tasfiye etti.

“Tarih, geçmişin bilince taşınan halidir.

“Tarih, geçmişle gelecekte karşılaşmaktır. Gelecekte senin bir projen olacak, işin olacak. Bunu yaparken, geçmişini orada kullanacaksın. Onu kulladığın an o, tarihe dönüşüyor. Yoksa geçmiş seviciliği yapmanın bir âlemi yok. Övgü ve sövgü ile bu işler olmaz.

“Metin, iki şeyin cevabını vermiyorsa, onu ciddiye almayın. Bir; “nasılı” verecek. İki; “niçini” verecek. Bunlardan biri yoksa o, bilgi olmaz.

“İnsanın en önemli özelliği şuurdur. İnsan, günahında bile ihlaslı olacak. Çünkü bilinç, ihsanı oluşturur.

“Şeytanın en büyük gücü, yaptığı işte ihlaslı olmasıdır. O, işini kernal mertebesinde yapıyor.

“Tarihi küçümsemeyin.

“Cehalet gürültüdür.

“Kendinizi önemli hissetmek zorundasınız. Bu bir megalomani ya da narisizm değil. Üzerimize aldığımız yük, bizi önemli kılar.

“İrkin ideolojisi olmaz, fikrin ideolojisi olur.

“İnsanın tercih hakkı olmadığı konuda övülmesi ve yerilmesi ahmaklıktır.

“Unutmayın, sadece ata ve ite cinsi sorulur.

“Süleymaniye buradaysa, senin sorumluluğun fazladır. Bunun bir bedeli olması lazım.

“Fikir diye bildiğimiz çoğu şey, kafa gazıdır.

“Bu coğrafyada bizi bu cehaletle yaşatmazlar.

“Osmanlı ordusu Avrupa'ya ilerlerken ne diyorlardı? “Eyvah! Türkler geliyor”. İşte oradaki Türk ne ise biz o'yuz.

“Güzel sözcükleri yan yana koyarak, güzel cümleleri alt alta koyarak düşünmek doğru değil.

“Din, bir genel kültür konusu değildir.

“Toplumun artık, temellendirilmiş, gerekçelendirilmiş, delillendirilmiş bilgiye ihtiyacı var.

“İlmi olanla, hissi olanı ayırmalıyız.

“Tarihten sadece ibret alınmaz, kuvvet de alınır.

“Bir insan elindekini hak etmediği korkusuna kapılırsa, tekebbüre düşer.

“Makul; hesabı verilmiş, temellendirilmiş bilgi demektir.

“Tarihimizi takdir edeceğiz, takdis etmeyeceğiz.

“Malumat olmadan marifet, marifet olmadan ilim, ilim olmadan irfan olmaz.

“Sonuç odaklı düşünme; küfürdür. Kendini Tanrı yerine koymaktır. Zafere odaklanan bir ordu küfre girer.

En insani şey şüphedir. ■

Dr. Süleyman Kablan ile “Kur’an Yolu Dersleri”

Ayda bir gerçekleştirilen Kuran Yolu Dersleri’nin bu bölümünde Enbiya/25, Nahl/36, Ankebut/61, Hac/74 ayetleri ele alındı. Bu ayetlerle Allah’ın tüm peygamberlere eşit bir seslenişte bulunduğu vurgulandı. Süleyman Kablan, bütün milletlere bir elçi gönderildiğini ve bu elçinin ilk ilahi seslenişini “Allahtan başka ilah yoktur” diyerek gerçekleştirdiğini anlattı. Tefsir dersinin diğer ana konusu Allah’ın “Rab”, “İlah” ve “Malik” olarak üç ayrı niteliği zatında barındırması konusuydu. Fatıha Suresi buna örnek gösterilerek bu 3 boyutun “Âlemlerin Rabbi”, “Din gününün sahibi” ve “ kendisine ibadet edilen” manalarında gizli olduğu açıklandı.

Dersten Satır Başları

“Rabbimiz, senin bildirdiğin ve bize lütfettiğin akılla bildiğimiz şeyler dışında, hiçbir şey bilmeyiz. Bildiğimiz bir şey varsa, senin bize lütfettiğin şeylerdir. Senin bize vermiş olduğun, en büyük nimetlerden olan akılla öğrendiğimiz şeylerdir.”

“İnsanların yoldan çıkmasının iki temel nedeni vardır. Birincisi; iyi niyetlerle yapılan cahilce davranışlar. İkincisi ise; insanların akıl nimetini atalarına, geleneklerine teslim etmesidir. Yani biri cehalet, diğeri akli yoksunluktur.”

“Enbiya suresindeki ayette bütün peygamberlere şunun vahyedildiği söyleniyor: ‘Deyin ki ondan başka bir ilah yoktur. Öyleyse bana kulluk ediniz.’ Bu-

rası ilahi seslenişin en önemli kısmıdır.”

“Nahl suresinde; ‘Her bir ümmete, her bir topluluğa bir resul gönderdik.’ denir. Her millete bir elçi gelmiştir. Her elçi de geldiği millete ilk şunu demiştir: Sizin Rabbinizden başka ilahınız yoktur. Öyleyse Rabbinize kulluk ediniz.”

“Hz. Peygamber aleyhissalatü vesselam Hira’da. “İkra” emri geldikten sonra bir ürperir, korkar, ne yapacağınız bilemez. Tedirgin bir şekilde Hz. Hatice’nin yanına gelir. Üzerini örtmesi için “kapatın üstümü” der. Derken, o korkutan şey bir daha seslenir: “Ey iyice örtülmüş olan! Kalk ve insanları uyar.” Acaba Hz. Peygamber kalktığında ilk ilahi sesleniş ne olmuştu? Hemen Ebu Kubeys dağına çıkar. Oradan yüksek bir

sesle seslenir: “Ey Kureyşliler! Ey Mekke halkı!” Hz. Peygamber herkes toplanınca, o ilahi seslenişini anlayabilmeleri için, önce o aklın önündeki birinci perdeyi kaldırmaya çalışır. “Size desem ki, bu dağın arkasında çok büyük bir ordu var. Ne dersiniz?” Tamamı, istisnasız “Doğru söyledin deriz” dediler. Perde kalkar. “Öyleyse size derim ki ‘Allahtan başka tapacağınız hiçbir ilah yoktur. Rabbinize tapınız.”

“Peki, bu ilahi seslenişin anlamı ne? Her zaman, insanın eşya karşısındaki anlama tutumu iki basamaklıdır. Birincisi kavram üzerinden, sadece zihni anlayıştır. İkinci basamak ise; idraktır. İdrak; eşyanın özünde olanı, gerçeğini, hakikatini kavramaktır. Öyleyse derin bir aş-

malilik söz konusu, zıtlık değil.”

“Allah azze ve celle, zati itibariyle kimdir? Aslında, biz bu hakikati her gün dillendiriyoruz. Fakat bunu idrak düzeyinde fark etmiyoruz. Allah = Rab + İlah + Melik”

“Allah azze ve celle'nin Rab olması demek; iki anlama gelir. Bir; Allah azze ve celle'nin yetiştiren olması, büyüten olmasıdır. Hepimiz fiziken “Allah rabbimizdir” diyoruz. Bunu iman eden de söylüyor, iman etmeyen de söylüyor. Buna, Rabbin kevnî boyutu diyoruz. Öyleyse rabbi iki bölüme ayırıyoruz. Bir; kevnî Rab; yani oluşumsal, yaratan, var eden, büyüten, rızık verendir. Kâfire de mümine de sonucunu verendir. Oluşla ilgili ne varsa, Allah'ın kevnî iradesi ile ilgilidir. Rab kısmının ikinci boyutu ise teşri'i rububiyettir; yani yönetsel, kanunsal, müdahale edici, yön verici, sınır belirleyici, müdahil olan Rab'tir. Allah'ın fiili ile bağlantılı bir rububiyettir.”

“Sahabe oturuyor. Rasûlullâh aleyhisselam bir ayet okuyor. Ayette “Onlar, ruhbanlarını, rahiplerini ilah edindiler.” diyor. Oradan hemen biri: “Ya Rasûlullâh! Ben bir Hristiyan'dım ama biz hiçbir zaman kendi rahiplerimizi rab edinmedik.” diyor. Aleyhisselatü vessalam, teşri'i rububiyetin güzel bir ifadesi olarak “Siz onların helal dediğine helal, haram dediğine haram demiyor muydunuz?”. “Evet ya Rasûlullâh”. “İşte bu onu Rab edinmektir.” buyurdu. Öyleyse teşri'i rububiyet; Allah azze ve celle'ye kapıları açıp; “Ya Rabbi bana müdahale edebilirsin. Beni yönlendirmeye, sosyal, siyasi, iktisadi tüm hayatıma müdahale etme hakkın vardır.” demektir. Bunu dediği anda insan, müşriklerden ayrışıyor ve mümin olmanın en önemli aşamasını gerçekleştirmiş oluyor.”

“Çekirgeler, Firavun'un şehrini istila etmiş. Firavun, Hz. Musa'yı çağırıp diyor ki: “Ya Musa! Git şu Rabbine söyle. Çekirgeleri başımızdan alıversin.” Hz. Musa dua ediyor ve çekirgeler gidiyor. Ardından Nil

nehri tamamen kan haline dönüşüyor. Firavun yine “Ya Musa! Rabbine söyle de bu musibeti başımızdan kaldırsın.” diyor. Burada Firavun'un kullandığı Rab ifadesi yaratan anlamındadır. Firavun'un itiraz ettiği Rab; onun yapıp ettiklerine yön veren, hayata müdahil olan, teşri'i Rab 'tır. Kızıldeniz'in ortasında boğulacağı anda şunu diyor: “Musa'nın Rabbine şimdi iman ettim.” Musa'nın rabbine sadece yaratıcı anlamıyla değil, hayata yön veren anlamıyla da iman ettim demek istiyor.”

“İlah kelimesinin tek kelimeyle karşılığı; ma'buddur. Ma'bud kelimesinin de tek kelimeyle karşılığı ibadet edilendir. İbadet denilince; hâkim olan kültür, genelde farzlardır. Bu, dar anlamlı bir ifadedir. Geniş kapsamda; hayatın tamamında Allah azze ve celle'nin rızasını kazandırıcı, gazabını uzaklaştırıcı tüm davranışlar ibadettir. Ma'bud demek; dua edilecek tek merci demektir. İkinci olarak; yalvarılacak, önünde secde edilecek, yani saygı duyulacak tek makam demektir.”

“Malik demek; sen, senin değilsin; hele sahip oldukların, hiç senin değil demektir. Malik demek; sen ve sahip oldukların Allah'ındır demektir. Selman-ı Farisi caddede giderken Ümmü Seleme ile karşılaşır. Ümmü Seleme'nin kocası Ebu'd-Derda'yı müminler, Mekke'den Medine'ye hicret

ettiklerinde Efendimiz, Selman-ı Farisi ile kardeş ilan etmiş. Bakıyor ki Ümmü Seleme'nin yüzü solmuş. “Neyin var ey kız kardeşim?” diye soruyor Selman-ı Farisi. “Kardeşin Ebu'd-Derda, ne yatağı kaldırıyor, ne kaşığı indiriyor.” diyor Ümmü Seleme. Yani oruç tutmaktan yemek yemiyor, geceleri de ibadet etmekten yatmıyor. Oradan doğru Ebu'd-Derda'nın yanına giderler. Selman-ı Farisi ona: “Bedeninin, senin üzerinde hakkı vardır. Ailenin, senin üzerinde hakkı vardır. Ve her hak sahibine hakkını vermen gerekir.” diye müthiş bir kural söyler. Malikiyet budur. Bu beden de Allah'ındır. Dolayısıyla bir müminin bedenine emanet gözüyle bakması gerekir.

“Peki, Kur'an'da Allah'ın Rab, İlah ve Malik olmasının delili var mıdır? “Elhamdülillah rabbil âlemin”; bu Allah'ın Rabbliğidir. Maliki yevmüddin; Allah'ın malik olmasıdır. “İyyake nabüdü ve iyyake nestain”; sadece ve sadece sana kulluk ederiz ve senden yardım dileriz. Allah azze ve celle'den istiane, Allah azze ve celle'nin ilah olmasıdır.”

“Kul euzu birabbın nas”; Allah azze ve celle'nin Rab olması. “Melikin nas”; Allah'ın, insanların meliki olması. “İlahin nas”; Allah'ın, insanların ilahı olmasıdır.”

“Allah'ın varlığı bu üç mükemmel bileşenden oluşmuştur; rab, ilah ve malik olma.

Dönüp Bakınca

“İnsanlar arasında hakikati tecesüm ettirecek bağlantı yoksa konuşmanın sahici anlamı kaybedilmiştir.” diyordu İsmet Özel.

Allah'ın adının çokça zikredildiği, Resulünün sünnetinin ittibası noktasında oldukça hassas davranılan meclislerden biri olmak için çıkılmıştı bu yola. Gaye buydu ve kabul etmeliyiz ki, yarın Allah'ın huzurunda vaktin hesabını gönül rahatlığıyla verebileceğimizi düşündüğümüz sayılı yerlerden biriydi burası bizim için. İnşallah... Yıl içerisinde okuduğumuz kitaplar arasından, yeri geldiğinde hocalarımızın bir kitabı bile listeden çıkarmakta ne kadar zorlandıklarına şahit olduk. Her biri özenle seçilmiş, her birinin üzerinde ayrı ayrı düşünülmüştü. Birtakım entelektüel bilgileri edin-dirmekten öte, İslam algımızı sahihleştirme yolunda okutulan, derinliği olan kitaplardı bunlar. Allah bizleri korusun, kitapları tüketilecek bir malzeme olarak görmekten. Zaten yazmak zorunda olduğumuz kitap tahlil yazıları, müdavimi olduğumuz bir tahlil toplantısı, buna pek

de fırsat vermiyordu şükür ki.

Yıl içerisinde “Nedir bu platform?” “Alt tarafı kitap okuyorsunuz, bunca değeri atfedişiniz bundan mıdır?” soruları ardı ardınca sıralanıyordu. Dışarıdan yöneltilen bu sorulara vereceğimiz her cevap “romantiklik” ve yahut “bir grup insanın heyecanı” olarak anlaşılmaktan öteye gitmeyecekti. Evet, her hafta bir kitap okunacaktı, tahlil yazısı yazılacak ve belirlenen günde hocaya teslim edilecekti ama doğrusu bununla sınırlı değildi plat-

form. Zira kitap okumaktan başka bir beklentisi olmayan, ya da daha doğru bir tabirle, platformu “kitap okuma kulübü” olmaktan öte bir şey olarak görmeyen birisinin pek de katlanabileceği bir yer değildi burası.

Her sene okulların kapanmasına yakın sunum kampı düzenlenir, iki ay öncesinden sunum konularımız verilir ve biz de hazırlanmaya koyulurduk. Sunmaktan öte hazırlık aşamasının ayrı bir tadı vardı. Düşe kalka ilerlediğimiz bir yoldu bu

ve kimi zaman yetiştirememme korkusu vardı ama hemen ardından Rizom'a gidecek oluşumuz hatırımıza gelir, rahatlardık. Sunum kampına ilk iştirakimizde GDP daha yeni başlıyordu bizim için. Öyle ki geri döndüğümüzde "Platformlu olduğumu sunum kampıyla hissettim." sözünü çokça işittik ve dahi söyledik. Sene içerisinde yaşadığımız en tatlı anlar genelde hep burada olurdu. Bir de son gece toplaşır hasbihal ederdik. Artık lüğatimizde "empati" kavramı yoktu bizim, hem- hal olmak vardı. Hani mekânın da şarkılar gibi bir hatırlatıcılığı vardır ya, biz de Rizom'a her gittiğimizde bir önceki seneyi hatırlar ve hüzünlenirdik güzel anlarımızı hatırladıkça. Yıl içerisinde edindiğimiz birtakım bilgileri uygulamak zorunda olduğumuz bir yerd orası. Birimiz hata yapmaya meylettği anda diğerine bakar, üzerindeki vazifeyi hatırlar ve vazgeçerdi. Diyebiliriz ki platformun her şeyden önce, bir hatırlatıcılık görevi vardı. Bizim geleneğimizde de cemaatin manası bu değil midir? Birbirlerini yalnız sözleriyle değil hâl ve tavırlarıyla da ihtar eden mümin topluluğuna biz cemaat diyoruz. Cemaatin merkezinde insan var-

Birbirlerini yalnız sözleriyle değil hâl ve tavırlarıyla da ihtar eden mümin topluluğuna biz cemaat diyoruz. Cemaatin merkezinde insan varsa, şuursuz bir birliktelik cemaat değil olsa olsa bir güruh olacaksa, evvela bizim gayemizi sağlam bir zemine oturtmamız gerekecek.

sa, şuursuz bir birliktelik cemaat değil olsa olsa bir güruh olacaksa, evvela bizim gayemizi sağlam bir zemine oturtmamız gerekecek.

Teneffüs zili çaldığı anda soluğu platform odasında alırdık. Çay her zaman demlidir. Etrafı saran kakule kokusu, platform odasına hastır. Odadaki gündem dışarıdakinden hep farklıdır, içeri girildiği an bu atmosfer hissedilir. Kimi zaman sohbet eder, kimi zaman hiç konuşmaz öylece otururduk. Sürekli aile

olduğumuzdan bahsederdik lakin şu son iki asrın sığ aile mefhumundan farklıydı bizimkisi. Mü'min mü'minin kardeşidir ya, bizim de birbirimize atfettiğimiz değer bundandı. Bağlılığımızın muhabbetimizin sebebi Allah'ın rızasını celb etmek olsun isteriz. Ki, hiçbir gölgeliğin bulunmadığı kıyamet gününde Allah'ın arşın gölgesinde barındıracağı yedi zümreden biri olalım.

Üçüncü kademe olarak platforma bir sene ara verecek oluşumuzun üzüntüsü ve bir sonraki sene mezunlar kademesinden devam edebilmenin ümidiyle buradayız. Başta Sebiha hoca ve Ali Ramazan hoca olmak üzere bu yolculukta yoldaşımız olan tüm büyüklerimize ve kardeşlerimize üçüncü kademe adına teşekkür ediyorum. Allah muhabbetimizi daim kılsın inşallah. Vesselam... ■